

InnehållSid

1.	Byanamn	1
2.	Alanäs vill heta Alanäset	2
3.	Ansökan om mark	3
4.	Avvittringshandling (A1;63)	4
5.	Alanäs kronohemman	8
6.	Från Svedjeland till kulturbygd	11
7.	Binäringar	14
8.	Naturskatten i Alanäs	15
9.	Alanäs "Finnmark"	18
10.	När Flåsjön skulle sänkas	30
11.	Dagboksanteckningar år 1910	42
12.	Trafiken på Flåsjön	43
13.	Fördelning på trader i Ströms vattudal	51

Alanäs kommun vill inte heta Alanäset.

Jordebok och jordregister överraska sockenborna.

Bynamnen i Alanäs socken och deras uppkomst.

År 1666 bosatte sig finnen Anders Olofsson med sin familj på ett näs i Flåsjön, som kallades Flåsjönäset. Första gången detta namn förekommer i tryck är i en skrivelse 1654. Men namnet Flåsjönäset blev snart utbytt mot Alanäset, och så heter byn än i dag. Det är bara stavningen som växlat.

Vad ordet näs betyder vet ju alla. Men vad betyder ala? Finskan har ett ord ala = nedre. Alanäset skulle då betyda nedre näset. År 1688 skrivs namnet Allanese. Det korta a-et vittnar om hur finnarna uttalade namnet.

En annan förklaring är att al kommer från trädet al. Men detta är inte troligt. Al heter på jämtska alder, som är ett med al besläktat ord och som åtminstone kring Flåsjön uttalas årder. Däremot råder inget tvivel om att t.ex. byn Aldernäset vid Tåsjön fått sitt namn av trädet al.

Ordet al kan också ha betydelsen helgedom. Tänk på Motala, Norrala osv. Men det är här fråga om hednisk gudsdyrkan, och det var nog ingen som på den tiden offrade till asarna på Flåsjönäset.

Troligaste namnförklaringen är nog den som lokala forskare håller för säkräst. De berättar att i gamla tider brukade andel bönder i Vattudalen, t.ex. från Äspnäs, frakta sina småkreatur (får, getter och kalvar) till Flåsjönäset. Flåsjöns yta var då mycket högre än nu, och Flåsjönäset var nästan som en ö. Här var småkreaturen skyddade mot rovdjur. Forskarna hänvisar också till det gamla jämtska ordet ala, som kan betyda odla eller föda upp. Alanäset skulle alltså vara näset, där några bönder från Vattudalen alade eller födde upp sitt småfi.

Att stavningen av ordet Alanäset här växlat framgår bl.a. av ett protokoll daterat 1807 och skrivet av vår förste sockenskrivare Mattias Mickelsson, som stavar namnet Alaf Nes. Denne sockenskrivare är nog mera känd för oss under namnet Höglund, kronolänsman. Till sist råder jag den, som vill ha en litterärt mera högtstående skildring av ovanstående problem att läsa kapitlet "Hös pålsmakares syn" ur Gustav Hedenvind-Erikssons bok Gismus jägares saga.

B.K.

Alanäs kommun vill inte heta Alanäset.

Jordebok och jordregister överraska sockenborna.

Alanäs, denna allmänt kända och hävdvunna namnform för socknen och församlingen i norra Jämtland är felaktig, ehuru den alltid begagnats såväl i de allra flesta kända officiella handlingar (lagfarter, skattelängder, kyrkoböcker m.m.) som av sockenborna. Den rätta formen är Alanäset, som kommunen benämnes i jordebok och jordregister. Detta förhållande har - påpekar forstmästare Sigvard Arbman i skrivelse till kommerskollegium - inom socknen väckt stor överraskning, då socknen och kommunen aldrig benämnts annat än Alanäs, till skillnad från Alanäsets by, som även har denna postadress.

På kommunens vägnar hemställer forstmästare Arbman, att i jordeboken och jordregistret namnet måtte ändras till Alanäs, "detta så mycket hellre, som en sådan justering måste förorsaka endast ringa besvär, jämfört med det vid en omändring i motsatt riktning på andra områden". Skall namnet ändras i enlighet med jordeboken, behöver väl knappast påvisas, vilken förvirring och vilka svårigheter därav skulle följa icke minst på grund av sammanblandning mellan byns och kommunens namn. Orten tillhörde ursprungligen Ströms församling och blev eget kapellag år 1808. Den benämning, som förut förekommit, är väl således endast namnet på den by, där kyrkan nu ligger. Av en undersökning i de jordeböcker, som förvaras i länsarkivet i Östersund, framgår, att namnformen år 1694 var Ahlanäas, år 1702 Ahlnäs, men åren 1725, 1734 och 1741 Ahlanäset samt åren 1767, 1777 och 1805 Ahlanäset. Den ursprungliga namnformen t.o.m. för byn synes sålunda ha varit Alanäs.

(datum saknas).

Storberättigaste Konung
Allernådigste Herre
Öfver/underdånigste
Bönder i socken
Isack Pettersson
Anders Nilsson
Erick Johansson

Avskrift av avskrift av Original i inlägga
av de första tre Fläsk-Ännarna, odatat
i samlingen Topographica, vol: 624/25,
Allmänningar, R.A. (Riksarkivet)

Storäktigaste Konung, Allernådigaste Herre.

Eders Kgl. Maj:t kunna vy fattige bönder med vår Ödmjuk underdånig
supplikation icke underlåta under ögon att på, först Ödmjuk underdånli-
gen gifva tillkänna, att i Jämtlandh ock i Ström socken ähre några sty-
cken Cronas allmänne skogar, deraff Cronan hertill ingen nytta än
haft hafit, vthan the, som boo derifrån 4 eller 5 myl hafva brukat for
skog ock ingen Cronans uthlagor därföre gjort.

Ähr fördenskuld till Eders Maj:t vår Ödmjuk underdåniga bön ock
begäran att Eders Maj:t tacks äss fattige bönder låta få samma stycke
skogh, bruka Cronan till bästa, äss gielruom till föda hvad såsom Cron
tillkommer förobligera vy Ödmjuk underdånigen ricktiel uthgiöra.

1. stycke heeter Haffnäss i Flässes dyt begärer

Isak Persson,

2. st. heeter i Alanass i Flässes, dyt begärer

Anders Oluffsson,

3. st. heter i Rindvahn, Naxäss-skog begärer

Erick Johansson att byggja ock boo.

Cronan vår rättighet i rätten tydh betala, Ödmjuk underdånigen
bediandes uppå dessa 3 stycken skogsländh een Nädig Confirmations-
skrift häruppå ifrån Eders Kgl. M:t. vartandes ett gunstigt Resoluti-
förbiffuer.

Storäktigaste Konung

Allernådigaste Herre

Ödmjuk/underdånigaste

Bönder i döden

Isak Persson

Anders Oluffsson

Erick Johansson

Michael Hinderason i Alanäset - svvittringshandling, Al 63.

Avskrift av avskrift av original inlaga
av de tre första Flåsjöfinnarna, odaterad,
i samlingen Topographica, vol:624/25
Allmänningar R.A. (Riksarkivet)

Stormecktigaste Konung, Allernådigaste Herre.

Eders Kgl. May:t kunna vy fattige bönder med vår ödmjuk underdånig supplication icke underlåta under ögon att gå, först underdånigen gifa tillkänna, att i Jämtlandh ock i Ström soken ähre

några stycken Cronones allmänne skogar, deraff Cronan hertill ingen nytta än hafft hafir, utan the, som boo derifrån 4 eller 5 myl hafa brukat för skog ock ingen Cronans uthlagor derföre giort.

Ähr fördenskulld till Eders Mag:t vår ödmjuk underdåniga bön ock begäran att Eders Mag:t taeks åss fattige bönder låta få samma stycke skogh, bruka Cronan till bästa, åss sielfuom till föda hvad såsom Cronan tillkommer förobligera vy ödmjuk underdånigen ricktigt uthgiöra.

1, stycke heeter Haffnääs i Flåssöö dyt begärer
Isaek Persson

2, st heeter i Alanäss i Flåssöö, dyt begärer
Anderss Oloffsson

3, st heter i Rindvahn, Näxåss-skog begärer
Erick Johnsson att byggia ock boo.

Cronan vår rättighet i rätten tydh betala, ödmjuk underdånigen bediandes uppå dessa 3 stycken skoxlandh een Nådig Confirmations-

skrift häruppå ifrån Eders Kgl. M:t väntandes ett gunstigt Resolution förbliffuer.

Stormecktigste Konung

Allernådigste Herre

ödmjuk/underdånigste

Bönder i döden

Isaek Peersson

Anedrss Oloffsson

Erick Johansson

Michel Hindersson i Alanäset - avvitttringshandling. Al 63.

År 1767 den 16 mars avvitttrade bonden Mickel Henriksson i Alanäset sina barn sönerna Henrik, Johan och Mickel Mickelssöner, vilka alla äro myndiga, samt döttrarna Marget, gift med nybyggaren Per Jakobsson i Siljeåsen, Lisbeta, gift med bonden Daniel Persson i Ringvattnet, och dottern Maria, gift med drängen Hans Hansson från Fjällsjö socken i Ångermanland, och således alla myndiga samt tillstädes att vardera lotten emottaga.

Hemmanet Alanäset är krono, vars skattelösen nu projekterades till 120 daler silvermynt, och för övrigt därav till arvs värderades tillika med ett bredvid påbörjat nybygge av föräldrarna till 360 daler silvermynt, vilket delas syskonen emellan, vilka jämte föräldrarna hava så överenskommit att systrarna få gå i lika lott i löst och fast med bröderna. Så tillkommer vart barn av det fasta 60 daler silvermynt. Alla döttrarna fått bröllopskost vardera värderratt till 80 daler, gör 240 daler. Alltså tillkommer såväl av hemmanet som i bröllopskostningarna på var lott 93 daler 10 öre 16 penningar silvermynt.

Med hemmansbesittningen är så slutat att äldsta sonen Henrik och dottern Maria skola det mottaga och för berörda värde få tillträda hälften vardera av det, så väl å nybygget som gamla hemmanet emot årligt födoråd till föräldrarna, vilka förbehöllo sig följande: gott och försvarligt husrum hos sonen Henrik i gamla gården samt att vara i hans bröd, jämte skötsel på ålderdomen, tillika med skjuts till och från kyrkan och i andra nödiga ärende. Utom detta förbehålla de sig att så och bärga åkerdelarna kallad väst på "rompen"? och nya åkern väst på näset, som ungefärligen äro till fyra målingar tillsammans, dem de själva, medan de orkar, sår och bärgar.

Sonen Johan, som väl är till åren myndig men därjämte nog enfaldig, skall, därest han ef får annan hemvist, njuta å sin faders gård hus och hem till döda dagarna samt föda och skötsel emot den tjänst som åstadkommes kan, dock nu emellertid medan han haver någorlunda hälsa skall få äga, så och bärga en liten nyrista kallad på kullen ungefärligen till en måling stor..

Lösa egendomen deltes på följande sätt och det lika på vart barnet:

<u>Silver</u> på var lott 2½ lod a 2 daler lodet gör på 6 lotter 15 lod	30
<u>Tenn.</u>	
På var lott 7 lod a 1 daler 16 öre marken	63
<u>Koppar.</u>	
På var lott till 3 marker med tvenne lotter med någon jämkad järn-	
redskap a 1 daler 16 öre silvermynt marken gör	45
<u>Sängkläder.</u>	
tillsammans för	48
Dito fällar och kuddar tillsammans	120
<u>Silverpenningar.</u>	
Tillsammans för	72
Såar och stenkärl	6
Slädrederkap för	3
Träkärl för	36
Fiskredsakp för	12
Boskap för	234
Båtar för	12
Noten	6
I varjehanda annat smått	64
Till föräldrarna i varjehanda husgerådssaker	204
Hemmanets värde	160
Summa	1115 daler

Till de fattiga avgår 1 daler 12 öre silvermynt.

Med förestående delning och förening äro vi föräldrar som barnen alldeles nöjda att oklandrat hålla och efterleva.

Mickel Henriksson Henrik Mickelsson

Lisa Johansdotter Margeta Mickelsdotter

Lisa Mickelsdotter

Johan Mickelsson

Maria Mickelsdotter

Mikael Ahlfeldt

4.23.9 3/8

Skatteläggning

över nybygget Alanäset uti Jämtlands fögderi och Ströms socken, beläget 34 mil ifrån Sundsvalls stad, 16 mil ifrån den tillämnade nya staden Östersund, 25 mil ifrån Gustaf et Carlbergs kopparverk, 19 $\frac{3}{4}$ mil ifrån närmaste järnbruk Graninge och 4 $\frac{3}{4}$ mil ifrån sockenkyrkan, förrättad den 8:de september 1789 till ödmjukt följande av herr landshövdingen och kommandören av kungl. maj:ts nordstjärneorden högvälborne friherre Carl Bunges givna förordnande under den 30 maj samma år, av undertecknade skatteläggningmän.

Av handlingarna befinnes att detta nybygge, vilket efter resolution under den 13 juli 1763 är vordet anlagt till en projekterad skatt av ett tunnland med 20 års frihet eller till och med 1782, har sedermera likmätigt kungl. maj:ts befallningshavandes ytterligare resolution, given den 12 juli 1768, blivit sammanlagt med det i tvenne lika delar kluvna gamla kronohemmanet Alanäset, helt bestående av $\frac{1}{4}$ gårdemantal. Och emedan av sådan anledning nybyggets tillhörigheter icke på något sätt blivit skilda ifrån berörde gamla hemmansägor utan därmed äro sammanblandade, ty kunna skatteläggningmännen ej heller undgå, att alltsammans nu pröva och uppskatta, så att därigenom må urskiljas, vad och hur mycket det gamla och nya hemmanet rätteligen tillkommer. Innehavande bägge merberörde, efter nu å marken hållen noga undersökning, jämförd med lantmätarens karta, samt därefter upprättad beskrivning, ägor till vidd och godhet som följande:

Åker.

3 tnl 30 kpl	bestående av vit dels röd sandmjälajord med röd sandbotten om $\frac{1}{4}$ å $\frac{3}{8}$ alns djup matjord upptages i 3:dje graden å 17 sk	1.18.11 $\frac{1}{4}$	
3 tnl 13 kpl	avenahanda beskaffenhet; men som i anseende till dess läge är ganska ofta underkastad skada av frost och således upptages i 4:de graden å 12 sk	40.10 $\frac{1}{2}$	<u>2.11.9 $\frac{3}{4}$</u>
	varav $\frac{1}{2}$ -ten avföres för årligt utsäde		<u>1. 5.10 $\frac{4}{8}$</u>

Äng.

8 parmar	dels redan brukelig hårdvallsslått och dels uppodlingsland? varav sådant hö kan erhållas upptages i 1:sta klassen å 5 $\frac{1}{3}$ sk	42.8	
12 $\frac{1}{2}$ parm	blandfoder eller så kallat hästhö upptages i 2:dra klassen å 4 sk	1.2	
22 $\frac{3}{4}$ parm	starrfoder upptages i 3:dje klassen å 2 $\frac{2}{3}$ sk	1.12.8	<u>3.9.4</u>
	Husbehovsfiske		1.3
	Dito hunlegård		1.8
	Husbehovsskog 1018 tunnland 19 $\frac{1}{2}$ kappland		1.10 $\frac{1}{2}$
	Dito mulbete		<u>3.9</u>
			4.23.9 $\frac{3}{8}$

vilken summa 4 riksdaler 23 skillingar 9 3/8 runstycken enligt 1770 års skattelägningsmetod av höglovliga kungliga kammarkollegiets skrivelse av den 12 februari 17877 är svarande mot 2½ tunnland eller 5/12 gärdemantal, varav gamla kronohemmanets skattetal 1½ tunnland undantages, då följaktligen det därunder uppodlade nybygget, vilket i egenskap av ökeskatt, är detsamma underlagt, kommer det att stå och svara för 1 tunnland eller 1/6 gärdemantal och 1/6:dels jordboksrök med följande ränta:

Skjutsfärdspengar 19.4 7/24
Prostetull består av ett gammalt kronomått om 1½ tunnland, men år 1763 är det Landskild nytt hemman om ett tunnland ökt, vilket senare blev med det förre Silverskatt enligt kungl. maj:ts resolution den 12 juni 1763 1.32
Sålunda vara befunnet betyga:
A. Wasell Joh. Törnsten Pehr Lidsten Friedr. Hagnel
häradshövding lantmätare kronofogde häradsskrivare

Nämndemän: areal Parm: 4 27 kubikaln.
Pehr Ersson i Hallen tnl kpl 1 kl 2.kl 3.kl

Hans Ersson i Näset vit dels ock av röd sandmylla

1/4 5/8 aln djup på röd sandbotten, anses ge mellan andra och tredje kornet i avkastning, vartill även det kommer, att de emot och intill flomyrarna belägna åkerstycken ofta skadas av köld, upptages det alltså hälften i 3:dje och hälften i 4:de graden	6	26	
2 Torpåkren av sandblandad mylla med samma botten, upptages till 3:dje graden		17	
3 Mar- och ladugårdstomt med humlegård		8½	
Summa	7	19½	

Hesslätt.

4 Skoglupen och stenbunden mark anses kunna upparbetas och vara tjänligare till åker än den gamla, upptages till hårdvallsslätt	17	29	3
5 Skoglupen och sidländig mark kan upparbetas till	26	20	2 2/3 2/3
Transport	44	17	5 2/3 2/3

Alanäs kronohemman

beläget 34 mil från Sundsvalls stad, 16 mil från Östersund, 26 $\frac{3}{4}$ mil från Gustafsbergs kopparverk, 16 $\frac{3}{4}$ mil från Frösö marknadsplats och 4 $\frac{3}{4}$ mil från Ströms sockenkyrka.

Enligt konungens befallningshavandes i länet under den 8:de sistlidne september avgivna förordnande till skattläggning berett av undertecknad lantmätare med tillkallade nämndemän Anders Jönsson i Risselås och Olof Andersson i Tullingsås.

Denna by består av ett gammalt kronohemman om $1\frac{1}{2}$ tunnland, men år 1763 är det med ett nytt hemman om ett tunnland tillökt, vilket senare blev med det förra sammanslaget, enligt kungl. maj:ts befallningshavandes resolution den 12 juni 1768, så att hemmanet därefter utgjorde $2\frac{1}{2}$ tunnland till delning mellan nuvarande hemmansåbor Henrik Mickelsson (Al 111) och Isak Hansson (Al 56); varande dess tillhörigheter enligt 1784 års upprättad avvitringskarta och däröver nu hållen noga undersökning och besiktning till vidd och godhet som följer:

<u>Åker.</u>	<u>areal</u>		<u>Parm: á 27 kubikaln.</u>		
	tnl	kpl	1 kl	2.kl	3.kl
1. Består dels av vit dels ock av röd sandmylla					
$\frac{1}{2}$ á $\frac{5}{8}$ aln djup på röd sandbotten, anses giva emellan andra och tredje kornet i avkastning, vartill även det kommer, att de emot och intill flomyrarna belägna åkerstycken ofta skadas av köld, upptages det alltså hälften i 3:dje och hälften i 4:de graden	6	26	-	2	-
2 Torpåkren av sandblandad mylla med samma botten, upptages till 3:dje graden	22	14	-	-	4 $\frac{1}{6}$
A Man- och ladugårdstomt med humlegård		8 $\frac{1}{2}$			
	Summa	7	19 $\frac{1}{2}$	-	1 $\frac{2}{3}$
<u>Hemslått.</u>					
3. Skogslupen och stenbunden mark anses kunna upparbetas och vara tjänligare till åker än den gamla, upptages till hårdvallsslått	17	29	3		
4 Skogslupen och sidländig mark kan upparbetas till	26	20	2 $\frac{2}{3}$	2/3	
	Transport	44	17	5 $\frac{2}{3}$	2/3

Fiske.

Fiske har byn uti Flåsjön av Öring, röf, sik och harr, som fångas med nät och not; dock ej till husbehov. Även har bysammen fiske uti Trångvattnet emot Årlig avrad 12 skillingar specie. Likaledes innehaver bysammen fiske uti Fånsjöns hälften med Ringvattnet mot 6 skillingar Årlig afrad.

	Transport	44	17	5 2/3	2/3	
5.Hemslått av lika jordmån med åkren		6	6	1 2/3		
6.Dito myrjord		3	17		2/3	
7.Torpslätten av lika jordmån som åkren			29	1/3		
<u>Utslått.</u>						
8. Bävertjärnmyren,myrjord av lika botten		6	8	-	-	1 2/3
9. Ytterlångmarken d:o,ligger på avradslandet		9	14	-	-	2
10.Pehrsmysen d:o d:o		11	1	-	-	1 2/3
11.Fäbodvallen giver hårdvall		-	19	1/3	-	-
12.Överslätten		4	22	-	1/3	-
13.Laduslåttern		9	12	-	1	-
14.Åmyren		4	22	-	1	-
15 Kvarnmyren,skogig		1	2	-	1/3	-
16.Tornsnormysen kan uppodlas och giva		2	11	-	-	1/4
17.D:o d:o		2	16	-	-	1/2
18.Söderomviken eller hästforslåttern		6	8	-	2	-
19.Bergmyren sumpig jord med lika botten		9	12	-	-	2 1/4
20.Bergmyrändan,dels hästhö,dels starr		2	11	-	1/3	2/3
21.Slätten väster om Trångvattnet d:o		2	10	-	-	3/4
22.Trångvattenslåttern,umpig jord med lika botten		16	8	-	-	2 1/3
23.Tallnåsmysen d:o dels hästhö,dels starr		7	26	-	1	1/3
24.Skallmysen d:o d:o		15	20	-	-	2 1/2
25.Yttersiljeåsmysen 1/2 å 1 alns djup myrjord med sand och örig botten		12	16	-	-	2
26.Dito kan nyodlas och giva		3	14	-	2	-
27.Övre Siljåsmysen d:o		22	14	-	-	4 1/6
28.Risslåttern d:o		7	26	-	2 1/6	-
64.Tvärmysen är upptagen på kartan över Renå krono-avradsland bärgas årligen till		20	16	-	-	1 2/3
Summa		233	25	8	12 1/2	22 3/4

Skog och mulbete.

139.Den intill hemmanet belägen skogstrakt består av gran,björk och någon tall på stembunden mark med hjälpligt mulbete;innehåller enligt avvitt-ringskartan 33 246 tunnland 28 kappland;varav skattnämningsmännen till husbehov projukterat en vidd av 1018 tunnland 19 1/2 kappland.

Fiske.

Fiske har byn uti Flåsjön av öring,rör,sik och harr,som fångas med nät och not;dock ej till husbehov.Även har byamännen fiske uti Trångvattnet emot årlig avrad 12 skillingar specie.Likaledes innehaver byamännen fiske uti Fånsjöån hälften med Ringvattnet mot 6 skillingar årlig afrad.

Humlegård.

Humlegårdar kunna efter lag anläggas och underhållas.

Kvarn

Kvarn hava byamännen i Trångvattenån till husbehov inrättat. Med tillhjälp av halm, löv, skav och allehanda åtfång av skogen födes 3 hästar 18 nöt och 40 småfä kreatur får och getter sammanräknade: och erfordras till hemmanets bärgning 4 arbetskarlar och 4 pigor.

Sålunda vara befunnet, betygar

Alanäset i Ström den 14 augusti 1788

På ämbetets vägnar

Mårten Sunding

År 1789 september den 8:de blev räntan enligt 1770 års skattningsmetod och höglovliga kungl. kammarkollegiums skrivelse av den 12 februari 1781, upptagen till 4 riksdaler 23 skillingar 9 $\frac{3}{8}$ runstycken, vilken ränta är svarande mot $2\frac{1}{2}$ tunnland eller $\frac{5}{12}$ gärdemantal, varav gamla kronohemmanets skattetal $1\frac{1}{2}$ tunnland undantages; då följaktligen det därunder uppodlade nybygge, vilket i egenskap av ökeskatt är det förra underlagt, kommer att stå och svara för 1 tunnland eller $\frac{1}{6}$:dels gärdemantal och $\frac{1}{6}$ jordeboksrök med 1 riksdaler 32 skillingar specie.

FRÅN SVEDJELAND TILL KULTURBYGD.

Glimtar från Alanäs förr och nu.

Två storheter ryms inom Alanäs: de stora skogarna och den stora sjön. Det finns gott om både landmil och sjömil. Med "den stora sjön" menas naturligtvis Flåsjön, som mäter 112 km². Socknen i sin helhet har en areal av 917 km². Socknens huvudbygd ligger vid Flåsjön. Den ter sig så genuint svensk som vilken annan bondbygd som helst, men handlingar, som ger besked om bygdens uppkomst, vittnar om finskt påbrå. Norra Jämtland med sina viltrika skogar och fiskrika sjöar var under 1600-talet ett tacksamt invandrarland. Invandrarna var företrädesvis finnar. Även om invandringen till Jämtland ej var av samma omfattning som till Dalarna och framförallt till Värmland, så är det dock åtskilliga finnar, som sökt bostad och brutit bygd inom vår provins. Inom socknar som Bodsjö, Hällesjö och Fors är antalet finska nybyggare rätt många. Den finska invasionen nådde även norra Jämtland och "Ströms-Finnemark". Detta stora område var ursprungligen lapparnas, men rätteligen hörde det, som Gustaf Vasa uttryckte det, "Gud och Sveriges Chrona till". Här uppe hade Ströms-borna sina jaktmarker och fiskevatten. Att de inte med blida ögon såg den finska koloniseringen inom nuvarande Alanäs socken är förståeligt. Grannsämjan mellan nybyggare och bönder var inte alltid den bästa. De senare kunde ju också göra övertramp, som gjorde att sinnat rann på de goda odalmänne, som av ålder räknat de obebodda skogsvidderna som sina utmarker.

Alanäs första bebyggelse daterar sig från 1666. Det året underskrev landshövding Carl L:n Sparre en handling ("torpbrev") som gav svedjekarlarna rätt att slå sig ned och bryta mark till "odel och ägo" på "Cronones Allmänning" vid Flåsjön. Det var den officiella inledningen till Alanäs-bygdens kolonisering. Dessa nybyggare var dock ej de första svedjemännen på de stora avradsmarkerna. Men de, som tidigare slagit sig ned där, var att betrakta som inkräktare, utan laga rätt till den mark som de brukade. Nu fick man konungens tromans nedsättningsbrev. Någon fredlig idyll på utskogen blev dock ej livet för Alanäs nybyggare. Bönderna såg med grämlse hur finnarna brände och röjde och lade

under sig allt större landområden. Man processade om laglig och hävdvunnen rätt, och mången gång gick det hett till vid tingen, då nybyggarna och Strömsbönderna drabbade samman.

Anders Olufsson (Al 129) bosatte sig på Alanäset, socknens nuvarande kyrkplats. Namnet kommer av trädnamnet al, och näs efter läget på ett näs i Flåsjön. (Obs. att denna namnförklaring är felaktig) Isach Pedersson (Ha 315) slog sig ned i Havsnäs. En tredje finne drog norrut och började svedja och röja mark i Ringvattnet. Denne lär ha varit en slug och knivig msn "van att tala vid ting", där han förde finnarnas talan.

Även om Alanäs tidigare varit en bygd med stark finsk invandring, så finns där numera inga namnformer, som vittnar därom. Däremot har grannsocknen Tåsjö i Ångermanland en del benämningar, som tyder på finskt släktskap. Finnarna i Flåsjöbygden blev snart hemmastadda och acklimatiserade. De var intelligenta och företagsamma och fann snart inte bara en boplats utan även en uppgift bland den svenska allmogen. Fale Burman, en berömd akademiker i Uppsala på 1700-talet och son till bergmästaren A.W. Burman i Kall i Kall (se artikel i "I juletid bland fjällen" 1967), säger om de finska nybyggarna i Alanäs, att de ofta redde sig bättre än bönderna på Flata.

Till de äldre byarna i Alanäs - förutom Alanäset, Havsnäs och Ringvattnet - hör Siljeåsen, där en man vid namn Olof Pålsson (Sil 140) fick åborätt med 15 års skattefrihet 1696 (den 15 april 1695 skall det vara). Gubbhögens första bebyggare lär ha varit en kvinna. Platsen, där hon slog sig ned, röjde och odlade, heter än i dag Käringråka. Hur byn fått sitt manhaftiga namn är obekant för nedskrivaren av dessa rader. Namnet kan ju anses ha en viss motsvarighet till Gumlösa, en socken i Västra Göinge härad i Skåne. Högbynäs är nu det "officiella" namnet på byn Gubbhögen. Järvsand och Lillviken är av yngre datum. 1770-talet är den troliga tidpunkten för deras bebyggelse. Harrsjön fick sin första åbo omkring 1810, Svanliden anlades på 1830-talet. För Lidsjöberg kan ej med exakthet anges något bebyggelseår, beroende på nedskrivarens bristande kunskaper i det fallet.

För den andliga vården av befolkningen inom detta vidsträckta område var under långa tider knapphändigt sörjt. Komministern i Ström var den som närmast hade

ansvaret. Självavården bestod mest i att folket fick söka sig till prästen, sällan att han kom till dem. Alanäsborna kände sig vid sidan om. Men de lät sig inte nöja med att leva på undantag. Förslag väcktes om att bilda eget kapellag. 1808 beviljades en ansökan. Samma år uppfördes ute på näset en enkel träkyrka, där gudstjänst hölls några gånger årligen. 1811 fick Alanäs egen predikant. I samband med att Ström 1872 blev eget pastorat omändrades predikantbefattningen till komministratur 1873. 1922 blev Alanäs eget pastorat med Daniel Sandell (Al 150) som kyrkoherde.

Den gamla träkyrkan ersattes av en ny 1928. Den nya kyrkan har ett vackert läge på en höjdsträckning på näset. Den syns på långt håll vare sig man nalkas kyrkbygden norrifrån eller söderifrån - från Havsnäs-hållet.

Någon industri i egentlig mening har det ej varit inom Alanäs. Kalkbränning har förekommit vid Kalkberget i Havsnäs, men den har nu upphört. Skogen har varit den betydelsefullaste inkomstkällan. Den har under vissa tider gett rikligt. Den odlade jorden har också svarat för sin del i folkhushållningen. Byarna vid Flåsjön har en härlig mylla, tålig mot frost. Läget vid sjön har här varit en fördel. Man har med någon överdrift sagt, att "förr frös Flåsjön än säden däromkring.

De goda jaktmarkerna i flåsjåbygden var en av orsakerna till bebyggelsen, den fiskrika sjön en annan. Att det funnits storvilt i skogarna förstår vi av berättelsen om björnjägaren Lars Olsson i Siljeåsen (Sil 117), född i början av 1800-talet. Han lär ha lagt inte mindre än 65 björnar vid sina fötter. Trots denna utgallring av beståndet, så har det även under senare tid ej saknats björnsår ute i markerna.

"Naturaskatten" i Alanäs.

Binärings i Jämtlands län på 1860-talet. (Svar på en enkät)

Bland 1876 års tullkommittés handlingar, som förvaras på Riksarkivet i Stockholm, finns en volym, betitlad Husslöjd. Därmed förstås dels slöjd för eget bruk, dels för avsalu. Svenska slöjdföreningen, som svarade för insamlingen om husslöjden, ville ha fram ett ökat slöjdintresse och på så sätt försöka lindra följderna av 1860-talets många svagår.

Alanäs socken: Fem dussin liar pr år i medeltal hvilka avyttras inom socknen; Skut och båtbyggnad knappast för socknens behof; landbruksredskap; ett dussin plogar pr år, omkring 12 spinnrockar pr året, tråg, skålar, skedar, laggkärll, traskor, såll, rissel, väfskedar, korgmakeri, allt till eget behof och föga till afsalu; spånader af linne, hampa och ylle; fälltäcken af hår faconnerade, mångfärgade; väfnader af bomull, stickade arbeten af strumpor, tröjor, vantar, något litet i de flesta hushåll, tillverkning af artiklar af näfver, större och mindre väskor, skor. Tjäru- och beckbränning obetydligt, ej för socknens behof, kalkbränning 50 tunnor, tegeltillverkning i sin första början, fjäder, dun, nöthår, svinborst och svinhår i ringa quantum; fogel, räf, utter, tillsammans i värde af omkring 500 rdr. Då socknens innevånare i allmänhet äro medellösa, mäka de ej åtaga sig några större uppförfingar för husslöjdens befrämjande, hvadan de anse sig vara i behof af understöd och undervisning, men det är sannolikt att de skulle, om hjälp erhöles, sjelfva anstränga sig för att vinna ändamålet.

1) Fasonnerad (fasånérad, omtyger, papper m.m.) med invävda eller intryckta blommor eller andra prydnader.

"Naturaskatten" i Alanäs.

Kommunalfullmäktiges ordförande om hur han tänkt sig planens realiserande.

Från kommunalfullmäktiges i Alanäs ordförande, herr W.A. Bergvall, ha vi mottagit följande skrivelse, vari han närmare utvecklar alanäsbornas syn på den omtalade "naturaskatt" som där beslutats.

Herr Bergvall skriver:

Genom Eder ärade tidning har jag sett, att en del kommunalmän, som Ni vänt Eder till med anledning av det beslut Alanäs kommunalfullmäktige på mitt förslag fattat, att jordbrukare under nu rådande arbetslöshet och penningknapphet, på vissa villkor skulle genom kommunens förmedling få avsätta sina produkter och för dem erhålla gottgörelse i form av avdrag på kommunalskatten, funnit saken invecklad och svår att genomföra. Jag medgiver att så under särskilda förhållanden kan vara fallet, men svårigheterna äro ju till för att övervinnas och anser jag, att under den kritiska tid vi nu genomleva, bör såväl samhället som envar försöka allt som kan anses hava utsikt nedbringa det oerhört tunga ekonomiska trycket.

Bifogade protokollsutdrag visar, huru vi här i Alanäs i huvudsak tänkt oss skola genomföra beslutet. I andra kommuner kan ju saken ställa sig annorlunda, förhållanden kunna göra det nödvändigt gå tillväga på annat sätt, men målet bör dock förbliva detsamma, hjälp till självhjälp för den jordbrukande befolkningen. Jag är ock livligt övertygad om, att våra kommuners styresmän alltid skola finna någon utväg, huvudsaken är att frågan ej onödigt tillkrånglas, ju enklare ju simplare.

Om det kan vara till någon ledning, vill jag här deklarerat huru jag tänkt mig lösningen av beslutet.

Som synes av protokollet, har åt fattigvårdsstyrelsen uppdragits att verkställa beslutet. Då ju styrelsen, om ej statsbidrag för ändamålet erhålles, är den myndighet som skall handhava utdelning av bidrag till behövande, bör den ock äga bästa kännedom om vilka produkter som äro behövlige för utdelning samt hur dessa på lämpligaste sätt skola utdelas.

Det första styrelsen för uppdragets fullgörande måste företaga är då att fastställa skälige priser på produkterna, vilket lämpligast bör göras i samråd med ortens jordbrukare. Därefter kungöras dessa och samtidigt att den som önskar leverera skall inom en viss tid till styrelsen inkomma skriftligen, vilka varor och hur mycket han vill sälja. Nästa åtgärd är att anskaffa anvisningsblanketter, häftade, med lämplig text, kopiesystem med en kopia. Vid utfärdandet böra anvisningarna numreras så, att de visa utgivningsåret och ordningsföljden därunder, t.ex. för innevarande år: 1932/1, 1932/2 o.s.v., detta för kontrollens skull. Å anvisningarna torde även böra tryckas följande påminnelse: Glöm ej inkomma med räkning före årets slut, trycket kostar ej mera därför.

Sedan kungörelsetiden utgått och jordbrukarna inkommit med uppgift om vad

de önska leverera,införes anbuden för att lättare kunna överskådas i en bok försedd med nödiga rubriker,t.ex.Mjölk,Potatis,Smör,Ost,Korrmjöl etc på grund av inkomna anbud,varjämte beredes plats för nummer,namn och hemvist på leverantören samt rum för anmärkningar.Som exempel för införandet kan anföras: A i B by meddelar,att han önskar försälja 10 liter mjölk pr dag under jan - mars månader samt därefter 6 liter pr dag och 500 kg potatis att efter behov uttagas.Efter att ha infört nummer,namn och hemvist för A ifylles under rubrik Mjölk 10/6 och under rubrik Potatis 500 kg.C i samma by har anmält att han vill leverera 20 kg fläsk och 300 kg korrmjöl.Efter införandet av hans nummer, namn och bostadsort,förfares på samma sätt som för A,d.v.s. under rubriken Fläsk införes summan 20 och under rubriken Korrmjöl summan 300.

Nu infinner sig D,boende i samma by som A och C,hos fattigvårdsstyrelsen för att,på grund av arbetslöshet,erhålla bidrag.Styrelsen beslutar att D,då han har stor familj,skall till dess arbete kan erhållas,få 20 kr pr vecka och att bidraget i huvudsak skall utgå i jordbruksprodukter,som på grund av att D har samma hemvist som A och C skall köpas hos dessa och att då D har många minderåriga barn bör i första hand mjölk,såsom varande en billig och närande föda,tilldelas honom.D har förklarat sig behöva även potatis,fläsk och korrmjöl,varför anvisning nu utfärdas för honom,att hos A för kommande vecka erhålla 35 liter mjölk och 25 kg potatis,samt en anvisning att hos C bekomma 2 kg fläsk och 15 kg korrmjöl.Då mjölken enligt fastställt pris skall betalas med 20 öre pr liter,potatisen med 8 öre pr kg,och fläsket med 1 kr 25 öre samt korrmjölet med 25 öre pr kg,blir summan av det hela 15 kr 25 öre.Då D tillerkänts 20 kr,erhåller han 4 kr 75 öre kontant för inköp av kaffe,socker,vetemjöl o.dyl.,som ej kan erhållas hos jordbrukarna.Anser man det nödigt,kan nu antecknas i anmärkningskolumnen i den bok leveransanbuden införts,exempelvis för A "se anvisning 6" och för C "se anvisning 7".Då kopiorna å dessa anvisningar slås upp,finner man genast att D hos A och C fått omskrivna produkter och kan således lämna andra behövandes uttag därefter.

Då nu året gått tillända insända samtliga leverantörer till fattigvårdsstyrelsen räkningar på under året på grund av anvisningar utlämnade produkter.Styrelsen granskar räkningarna med stöd av anvisningskopior och anteckningar och förser dem ,om de befinnes riktiga,med sin attest,varefter de överlämnas till kommunalnämnden.Då räkningen nu är till betalning förfallen och godkänd,torde ingen lag kunna hindra att räkningen på första uppbördsdagen efter kvittering får gälla som kontant likvid.

Det anförda visar huru jag tänkt mig att förslaget skall genomföras.Troligt är att många brister vidlåter detsamma,men,efter vad jag kan förstå,böra de ej vara större än att de med god vilja kunna elimineras.För övrigt är jag glad åt varje förslag,som är till fördel för genomförbarheten av denna fråga.

Slutligen ett ord till herrar kommunalmän:finna Ni förslaget tilltalande och för Eder ort utförbart,förkasta det då ej därför att ett fåtal kunna draga fördel av detsamma.Innan Ni går att fatta beslut,begrav partisynpunkterna och andra futtigheter och betänk,att samhället är sammansatt av individer där Du själv är en av det hela,att en vinst för den enskilde,om än aldrig så liten,dock är en vinst som kommer samhället,således alla,tillgodo på ett eller annat sätt.

Alanäset den 1 februari 1932

W.A. Bergvall

Utdrag av protokoll fört vid sammanträde med Alanäs sockens kommunalfullmäktige,hållet i kommunalrummet den 24 januari 1932.

§ 7.

Med hänsyn till,att under nu rådande arbetslöshet en hel del kontanta bidrag utbetalats och då utsikter till snar förbättring på arbetsmarknaden knappast föreligger,fattades beslut,för att möjligen minska den betungande kontanta skatten för socknens jordbrukande befolkning,uppdraga åt fattigvårdsstyrelsen, att efter fastställande av skäliga priser på jordbruksprodukter,kungöra dessa, samt att jordbrukare som önska sälja sina produkter till det pris fattigvårdsstyrelsen föreslagit,kunna till styrelsen inkomma med uppgift vilket slag och myckenhet de vilja leverera,varefter styrelsen vid behov,efter så rättvis fördelning som möjligt mellan jordbrukarna,skall inköpa nämnda produkter och,såvitt det går för sig,i stället för kontantbidrag utdela dessa till behövande,vilket om möjligt bör ske genom anvisningar till leverantörerna.

Leverantör skall vara skyldig till styrelsen inlämna räkning å utlämnade produkter och skall beloppet gottgöras honom genom kreditering å den debetsedel, som utfärdas för det år då leveransen skett.

§ 13.

Herrar Ingemar Persson och PWassdahl utsågos att justera detta protokoll.

Justerat:

Som ovan

Ingemar Persson

W.A. Bergvall

Petrus Wassdahl

Rätt utdraget betygar:

W.A.Bergvall

kommunalfullm. ordf.

Alanäs:Jämtlands "finnmark".

Per Nilsson-Tannér.

Cirka 20 år efter den stora uppgörelsen i Brömsebro 1645 tog två svedjemän från Flåsjöskogen Gud i hågen och drog ut på en vandring, som inte skulle sluta förrän i Stockholm. Det måste givetvis vara något alldeles särskilt riksviktigt, som drev två skogsbor ut på en så lång och vådlig färd. Ja, på sätt och vis gällde det en riksviktig sak. Det gällde att övertyga överheten om nödvändigheten att upplåta mark till odel och ägo på en "Chronones Allmänning" mitt i vilda skogen.

De två vandringsmännen, Anders Olofsson (Al 129) och Isach Pederson (Ha 315), lyckades så väl i sina uppsåt, att de efter två års väntan belönades med ett nedsättningsbrev, d.v.s. tillstånd att svedja och odla jord, underskrivet av landshövdingen Carl L:n Sparre, utfärdat 1666. Detta brev är en av de äldsta skriftliga handlingarna om Alanäs bebyggelse. Landshövding Sparre var förut i onåd hos jämtarna, och han blev det samnerligen inte mindre sedan detta aktstycke underskrivits. Sparre ivrade för de stora skogarnas kolonisering, medan den bofasta befolkningen var av den meningen, att skogarna borde vara obebodda - för jaktens, fiskets och det sköna utrymmets skull.

De två svedjekarlarnas vandring till huvudstaden var bara en naturlig fortsättning på det, som tidigare timat. Det blev samtidigt den "officiella" inledningen till en ganska omfattande finsk kolonisering av "Ströms Finnemark", landskapets största egentliga finnmark. Alanäs första bebyggelse dateras till år 1666, men den är, som vi snart skall se, åtskilligt äldre.

Det kan först som sist konstateras, att denna gamla "finnmark" under en lång tid, ända fram till 1750-talets stora gränsreglering, var föremål för diverse tvistigheter beträffande gränsförhållandena. Både svenskar och norrmän gjorde anspråk på att vara rättmätiga ägare till densamma, och Gustav Vasa, som värderade god ordning och reda, lät till och med företaga en undersökning om gränsförhållandena kring detta område, som han ansåg hörde "Gud och Sveriges Chrona

* Enl. Gothe var de tre. Erik Jonsson (Ri 38) var också med.

till."Någon klarhet blev det emellertid inte förrän vid ovannämnda gränsreglering.Gränsregleringskommissionen avgjorde därvid att Lierne skulle höra till Norge.

Detta område var ursprungligen lapparnas.Men när lapparna började spridas mot söder - vem ägde då landet? Det visste man inte,och "finnmorka" blev ingen mans land.det kan vara på sin plats att tala om,att namnet "finnmork" är av norskt ursprung och betyder egentligen lappmark (norskans finne = lapp).Den finska invasionen inträffade i mitten av 1600-talet,strax efter det grymma klubbekriget,då så många finnar drevs i landsflykt och sökte sig till Sverige. Här funno de ett - åtminstone till en början - någorlunda fredat tillhåll i de stora skogarna.Men efterhand vaknade den svenska allmogen till insikt om, att det kanske inte var så nyttigt att låta finnarna härja som de ville.De svenska myndigheternas intressen för finnarna var ganska skiftande.Tidvis understöddes kolonisationen,såsom av den förut nämnde landshövdingen Sparre, (som för sin finnvänlighets skull fick bära namnet "Rågfinnherrn"),medan vid andra tidpunkter en ganska avog stämning var förhärskande mot invandrarna. Den finska invandringen till Jämtland var visserligen icke av samma omfattning som till Värmland och Dalarna,men åtskilliga finnar hade sökt sig till Fors,Hällesjö,Bodsjö m. fl. orter.Till Viksjö i Ångermanland kom redan på 1600-talet en finne,Oloff finne kallad,som förstod att se sig väl om,ty han blev snart en förmögen och mäktig man.Hans familj växte och utrymmet på viksjöskogarna blev efterhand så trångt,att hans ättlingar måste utvandra.1620 gifte sig hans äldste son,varefter han drog till Flåsjön i Jämtland för att bosätta sig där.Prästen i Hammerdal förordar 1654 att tre finnar måtte få sig ned vid Ringwathn och Flåsjön,ett område,som låg långt utanför böndernas avradsland..

Det är klarlagt,att finnarna började svedja kring Flåsjöns stränder vid denna tid,och ungefär samtidigt började den långvariga och envisa tvisten med bönderna i Ström.Det blev tingssak med finnarna,som redan hunnit bli så styva i sinnet,att de helt enkelt köpte stamhemman för att få sin rätt att svedja där de behagade på avradsmarkerna.Så var förhållandet med Erich Olufsson från "Ramsill"(Ramsele),som vid tinget i Hammerdal 1658 köpte Jonsgård i

Ström. Dennes broder, Anders, blev dock snart ägare av gården, och sålunda den förste verkligt bofaste invånaren i Alanäs (se Al 129). Han skötte jordbruket i Jonsgård efter eget sinne. Bönderna tvistade med honom - och så drog han som sagt till Stockholm år 1666 och fick av landshövding Sparre "torpbrev" på Flåsjöbygden. Därmed hade han officiell rätt att bo på skogen; själv slog han sig ned i Alanäset. Nämnade Isach Pederson bosatte sig i Havsnäs (Ha 315), och en deras släkting (Erik Jonsson, Ri 38) drog till Ringvattnet och började svedja och röja. Den sistnämnde finnen var en knivig man, "van att tala vid ting", och han förde finnarnas talan i de heta drabbningarna med strömsallmogen på tingen. Han vann alla processerna, bönderna såg med grämlse hur finnarna lade under sig allt större områden och hur de förökade sig rikligen. Renån och Hillsand bröts från rot av finnar, och från Ramsele kom en annan duktig finne och bosatte sig på Lillholmen. Siljeåsen, Gubbhögen m.fl. byar blev anlagda av finnar, och får man tro Fale Burman, så redde de sig bra, ofta bättre än bönderna på Flata.

Några finska namnformer fortleva icke i den gamla flåsjöbygden, medan däremot i Tåsjö en del benämningar och namn är besläktade med finskan. Detta tyder på att finnarna i dessa bygder snabbt blev acklimatiserade och accepterade förhållandena, sederna och bruken i det nya fosterlandet. Viksjösläkten, varifrån de flesta flåsjöfinnar härstammade, var av allt att döma både ett företagamt och intelligent folk, och för att inte allt för mycket skilja sig från grannarna, försvenskade de sina namn och tog intryck av svenskarna i alla avseenden.

Flåsjöbygden är sålunda en relativt ny bygd. De byar, som inte anlades av finnar, är i en del fall bara hundra år gamla. Så är förhållandet med Svanliden, som anlades på 1830-talet, och Harrsjön, som blev bebyggt omkring 1810; Järvsand daterar sin tillblivelse från 1760-talet, likaså Lillviken från 1770-talet.

Några ödesbölen från äldre tider förekommer inte, men däremot har en del intressanta fornminnen påträffats, bl.a. en hålmejset, benredskap, lämningar efter byggnader o.s.v. Lappgravar finns mellan Lillviken och Lidsjöberg.

Vid Orrmyrån inträffade i början av 1800-talet en tragedi, om vilken man har ganska osäkra uppgifter. Fem lappar dogo knall och fall i någon smittosam

sjukdom, och i förfäran rev deras grannar och fränder sina tält och flydde, utan att ens begrava sina döda. Men i Siljeåsen bodde en man vid namn Spå-Hans. (Sil 33, Hovslagar-Hans). Han åtog sig att begrava de döda, som han lade på en kälke och grevde ned i en backe. Platsen heter än i dag Lappgraven. För sitt besvär erhöll Spå-hans en speciedaler och en ren för vart lik han begrov. På en holme i Flåsjön finns också lappgravar, och på den s.k. Påludden ligger en lapp begravnen.

Det förefaller som om Sjoutnäset en gång hört till Alanäs. I varje fall finner man i 1813 års dödsbok - Alanäs hade då blivit eget kapellag - antecknad en tragisk historia från denna plats. En nybyggare Pehr Jonsson Åhrberg och hans hustru Anna Larsdotter hade på något sätt alldeles "bortkommit", varvid deras tre små barn lämnats ensamma i stugan. När långt om länge en person kom till platsen mötte honom en förfärlig syn - barnen hade dött i sina bäddar, och när Provinsial Medicus Pehr Rissler företog den långa resan dit upp för att obducera liken, intygade han, att barnen dött av hunger och köld. Det äldsta av barnen var tio och det yngsta tre år. Det blev senare klarlagt, att nybyggaren och hans hustru hade mördats av lappar, vilka sedermera för detta illdåd avrättades i närheten av nuvarande Ströms färjställe.

Om den äldsta bebyggelsen i övrigt vet gammalt folk berätta, att Gubbhögens första odlare var en kvinna, inflyttad från Siljeåsen. Platsen för hennes odlingsbedrift heter än i dag Kärngråka. Det förefaller en smula inkonsekvent att kalla denna by Gubbhögen, men de gamla förklara saken på så sätt, att byn fått sitt namn efter en kalkstensformation i Flåsjön, som man med en smula fantasi kan likna vid en gubbe. Vidare noteras att en av de första invånarna i Siljeåsen hette Olof Pålsson (Sil 140), som 1696 fick åborätt med 15 års skattefrihet.

I det längsta förblev denna nejd ett jägarnas och fiskarnas paradis. Flåsjön var omkring 1850 som vägen byggdes till Ström, och först då vägen till Frost-riken byggdes, vilken skedde under världskriget, fick bl. a. byarna Gubbhögen, i skogarna spår efter älggravar, och att jakten på älg bedrevs med största intensitet, förstår man därav, att älgen under ett århundrade, mellan 1750 - 1850, var nästan utrotad i trakten. Däremot fanns det ännu i början av 1800-talet

rikligt med björn, men det fanns också björnjägare. En av de mest kända bar namnet Lars Olofsson, bosatt i Siljeåsen (Sil 117), där han var född i början av förra århundradet och dog för ett 60-tal år tillbaka. Han nedlade inte mindre än 65 björnar. Förekomsten av björn är alltså ganska god i Alanäs, där här och var i de stora skogarna iden och "björnpass" finnas. Spår av björn är ingen sällsynthet på vårsnön vid den tid, då nalle lämnar vinterlägret. Men den svenska befolkningen följde också finnarnas exempel och bröt bygd - en härlig mylla var det att så korn i. Jorden var bördig och god, och förr frös Flåsjön än säden däromkring. När så befolkningen i de små byarna ökade i antal, väcktes givetvis krav på en egen församling kring Flåsjöns stränder. Efter åtskilliga om och men blev flåsjöbygden ett eget kapellag 1808 och fick namnet Alanäs. Samma år uppgördes en enkel träkyrka längst ute på det vackra näset, men innan den blev färdig och kyrkogården invigd, begravdes de döda i Ström. Det var en mödosam väg över skogar och vattendrag. Någon präst hade det nya kapellet ännu inte. Gudstjänst hölls enstaka gånger under året. Så småningom ansöktes hos domkapitlet om predikant, och år 1811, på själva julaftonen, fastställde domkapitlet ett reglemente, enligt vilket den nyutnämnde predikanten skulle bo i Alanäset och därstädes erhålla "redan utsedda boställsägor", tilldelas uppodlingslägenheter, fiskerätt, rätt till djurfänge m.m. Vid löneregleringen 1872 skildes Alanäset från Hammerdals pastorat - som till dess omfattade också Ströms socken - och bildade med Ström eget gäll, varvid Alanäs fick egen komminister 1873. Den förste komministern, Jon Bergstrandh (Al 18), tjänstgjorde i församlingen 1 tjugo år.

Trots sin relativa självständighet i kyrkliga och världsliga ting, var emellertid Alanäs i det längsta en isolerad bygd. Avstånden var långa - det var hela fem mil mellan Alanäs och Ström - och med vägarna var det som det kunde. Det var omkring 1850 som väg byggdes till Ström, och först då vägen till Frostviken byggdes, vilket skedde under världskriget, fick bl.a. byarna Gubbhögen, Lillviken och Lidsjöberg sin vägfråga ordnad. Den gamla vägen började - eller om man så vill slutade - vid kyrkogårdsporten, där kilometerstolpen n:r 1 bar den något mångtydiga inskriften: "Vägen slut i gravens djup". Nu är det endast

Lars Olofsson född 1800 13/9 i Gärdnäs, död 1873 5/9

gift 1832 29/3 med

Lisbet Olofsdotter född 1802 22/12 i Gärdnäs, död 1892 9/4.

Sil 117.

Ur "Jämtland och Härjedalen" av Per Nilsson Tannér. Tryckt 1939.

"I Alanäs fanns ännu i början av 1800-talet rikligt med björn, men där fanns också älgjägare. En av de mest kända bar namnet Lars Olsson, bosatt i Siljeåsen. - Han nedlade inte mindre än 65 björnar."

ett par av byarna, som sakna utfartsvägar. För några år sedan erhöilo byarna Harrsjön och Ringvattnet landsväg, varjämte den gamla vägen under senare år ombyggt och förbättrats.

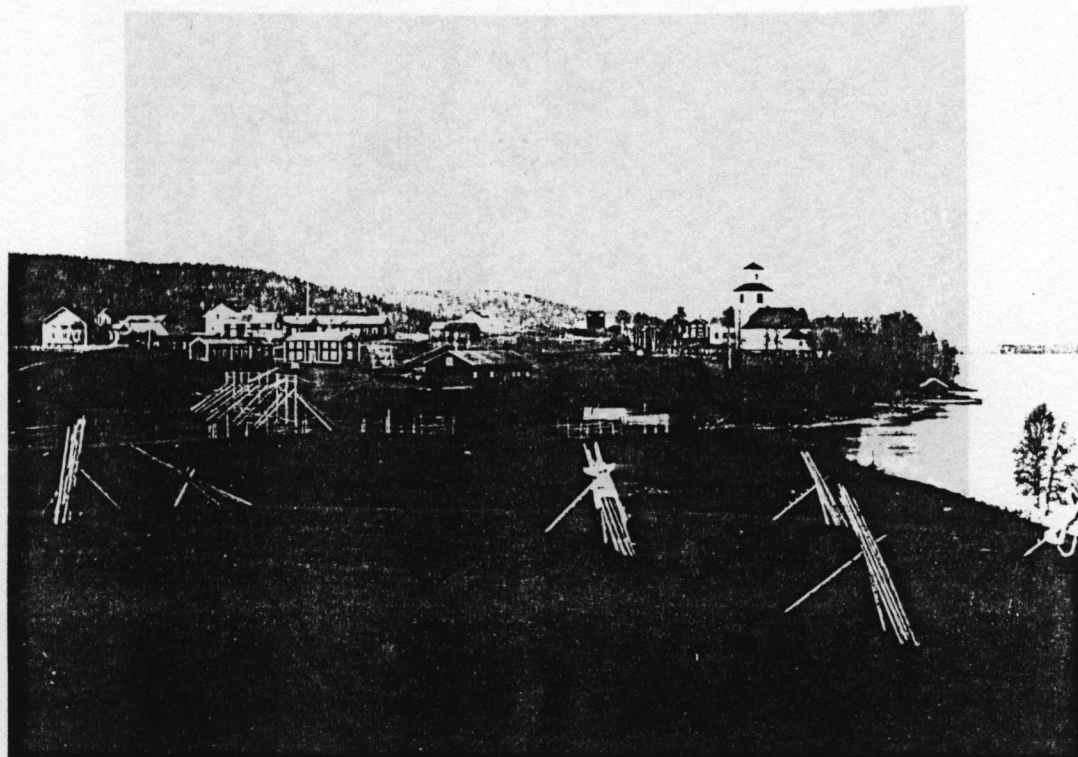
Alanäs har följt med i utvecklingen på alla sätt. Skogarna ha sköljt miljoner in över socknens gränser, man har byggt herrgårdsliknande mangårdsbyggnader, inredda med stora gästbudssalar; det har rent av suttit bondekungar däruppe i trakterna. Men skogarna lämna inte samma avkastning nu som förr, och jordbruket har nog åtminstone på vissa håll varit ganska försummat. Socknen har inte heller någon egentlig industri. Kalkbränningen i Kalkberget i Havsnäs har numera nästan upphört.

Den gamla kyrkan på näset började skatta åt förgängelsen, och när man en dag måste gripa till stöttor för att säkra sig om hennes fortsatta bestående, blev frågan om en ny kyrka aktuell. Arbetet igångsattes omsider, och den 8 juli 1928 kunde det nya templet invigas under högtidliga former. Två år därefter revs den gamla kyrkan.

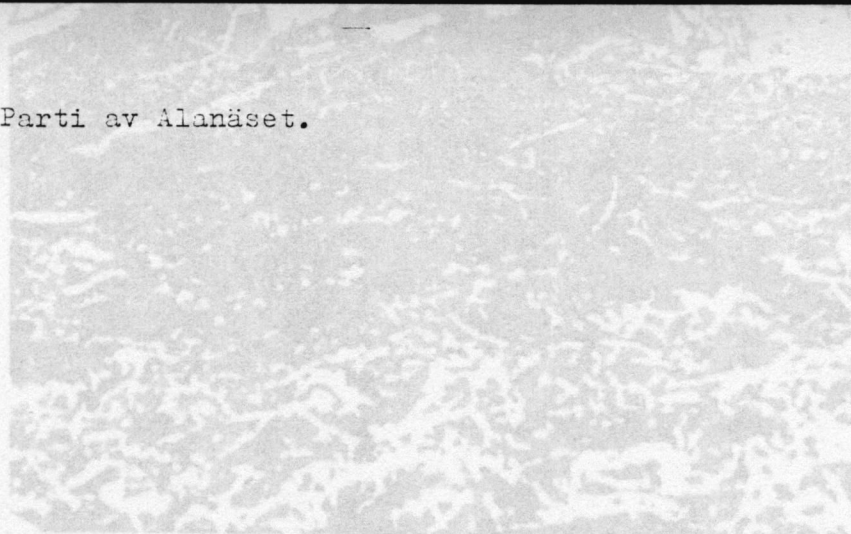
Så har det utvecklats sig i Alanäs - som inte längre är någon isolerad socken. Här ligga de nutida kommunikationernas bekvämligheter av vad slag de vara månne inom räckhåll lika bra som i andra socknar. Från sollefteåkörningens dagar till postbussen är det likväl en avsevärd tidsrymd - mycket har hänt, mycket till det bättre, men också saker och ting, som icke enbart varit till förmån.

Det är många främlingar, vilka finna vår fjällvärlds skönhet väl så karg, som hålla före, att en av norra Jämtlands vackraste utsikter erbjuder sig från Alanäs kyrktorn. Många ha även beundrat från de branta landsvägsbackarna mellan Alanäs kyrkbygd och Havsnäs. Nu är vägen ny och jömn, men Havsnäs är likväl av intresse för sitt Kalkberg med den s.k. Predikstolen, en från berget utskjutande sten, som när som helst synes kunna störtas utför avgrunden. Härifrån är utsikten mot öster vid och storslagen, men överträffas av Kvällknäppen längre västerut.

Alanäset
Kalkugn

Parti av Alanäset.

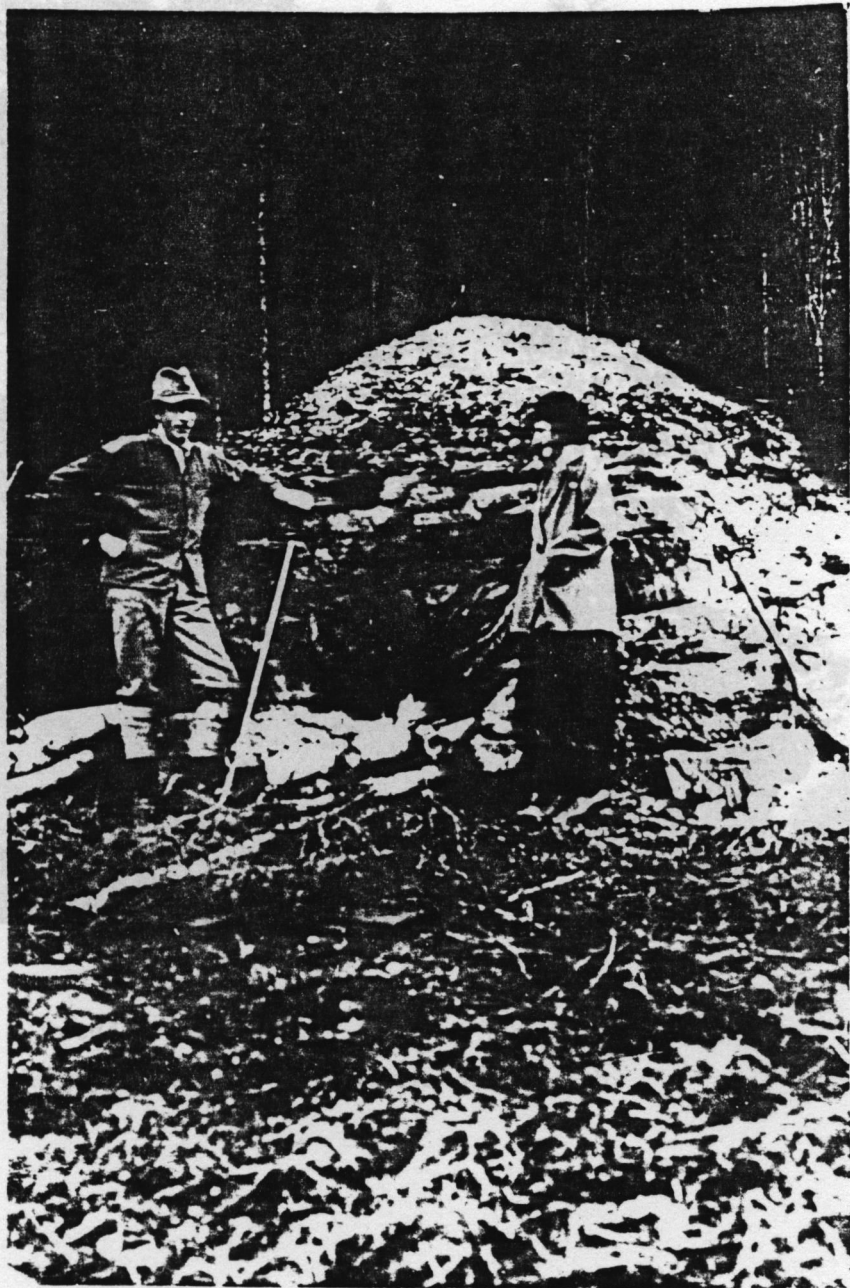

Kalkugn.

Zakarias Johansson, Åa 162, och

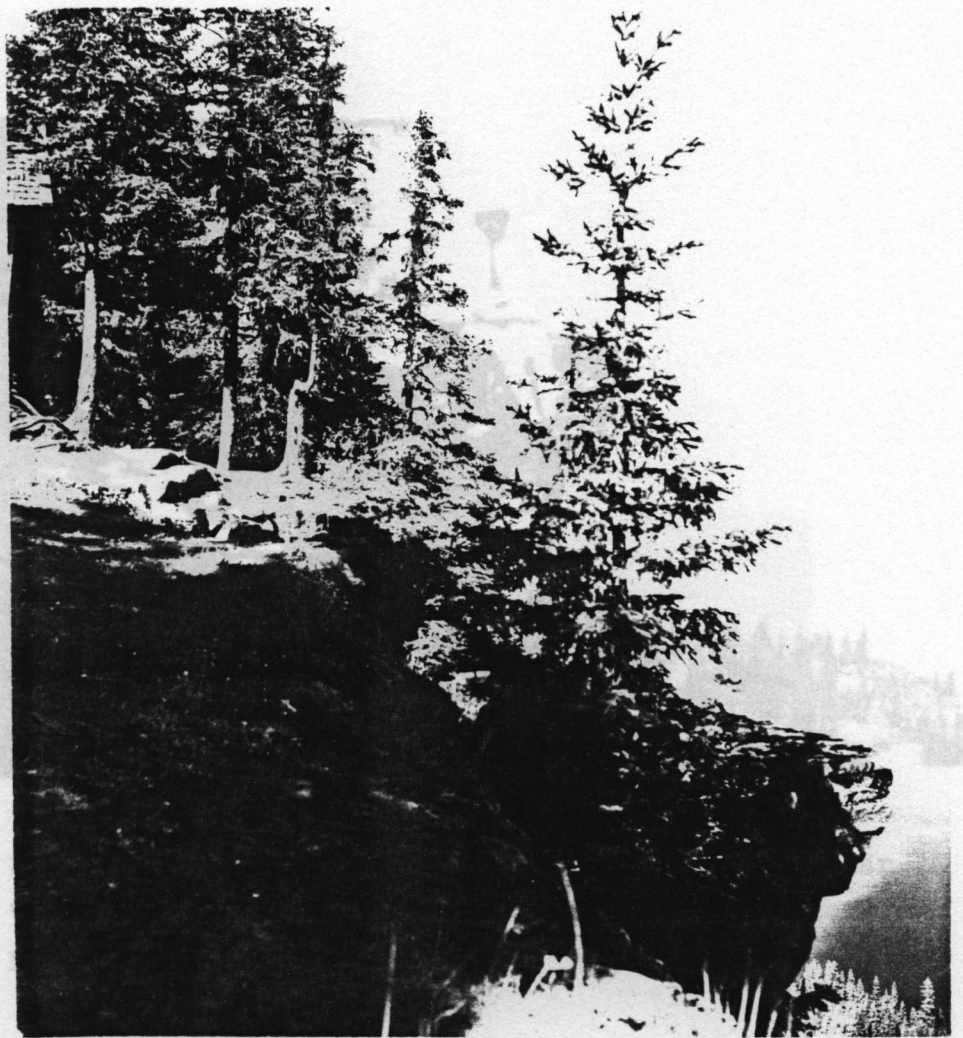
Stina Backlund, Åa 19.

Havsnäs

Kalkugn.

Zakarias Johansson, Ha 162, och
Stina Backlund, Ha 19.

"Predikstolen"

Högsta punkten i Havsnäs 422 m.ö.h.

Utsikt från "predikstolen" i Havsnäs. Flåsjön är här
"bred som ett hav".

Foto:Eric Västegård 1922.

Många har beundrat de branta landsvägsbackarna mellan

Alanäs kyrkbygd och Havsnäs. Här är utsikten storslagen.

När Flåsjön skulle sänkas.

Den första april 1849 var Alanäs kapellbor samlade till sockenstämma i Alanäset. Den viktigaste punkten på dagordningen gällde sänkningen av Flåsjön. Frågan hade länge varit på tal, men nu skulle det bli allvar av. En sjösänkning skulle medföra vissa fördelar, ansåg man. Avkastningen skulle öka på de åkrar, som gränsade till sjön, och som nu var vattensjuka. Man hoppades också på skördar på den sjöbotten, som blev torr. Det fanns knappt ett skäl. Ka-

pellborna skulle bygga en väg mellan Alanäs kyrka och Alanäs kyrka. Terrängen längs Flåsjön var mycket svårframkomlig. Blev sjön sänkt, skulle bygga vägen på den blottlagda sjöbotten. Det skulle göra

I Fyrås i Hamnsö församling hade stor erfarenhet av Brännholm, och från honom hade kapellborna fått följande förslag:

"Om Alanäs kyrka skulle byggas, så åtar jag mig att efteråt, då jag varit i Hamnsö församling, förse arbetsmännen med dagspenning

av 1 riksdaler 16 skillingar banko för varje rese- och förrätningsdag.

Många har beundrat de branta landsvägsbackarna mellan Alanäs kyrkbygd och Havsnäs. Här är utsikten storslagen. Med för varje stendråg 4 man, 2 järnstörar och en skyffel.

Materialier till vattnets fördämning utgöres av 100 bränder eller bakastumpar om 2 alnars längd.

Holmen den 25 mars 1849

O. Brännholm."

Kapellborna beslöt nu enhälligt, att arbetet skulle komma till stånd. Man bestämde också, att det skulle påbörjas tredjedag påsk

När Flåsjön skulle sänkas.

Den första april 1849 var Alanäs kapellbor samlade till sockenstämma i Alanäset. Den viktigaste punkten på dagordningen gällde sänkningen av Flåsjön. Frågan hade länge varit på tal, men nu skulle det bli allvar av. En sjösänkning skulle medföra vissa fördelar, ansåg man. Avkastningen skulle öka på de åkrar, som gränsade till sjön, och som nu var vattensjuka. Man hoppades också på skördar på den sjöbotten, som blev torrlagd. Det fanns ännu ett skäl. Kapellborna skulle bygga en väg mellan Ströms kyrka och Alanäs kyrka. Terrängen längs Flåsjön var på en del ställen mycket svårframkomlig. Blev sjösänkningen av hoppades man kunna bygga vägen på den blottlagda sjöbotten, åtminstone bitvis. Detta skulle göra vägen både jämnare och billigare.

I Fyrås i Hammerdal bodde vid denna tid en man, som hade stor erfarenhet av sjösänkningsföretag. Det var Olof Brännholm, och från honom hade kapellborna fått ett brev, som här återges:

"Om Alanäs socknebor antager sjösänkningsarbetet, så åtager jag mig att efter erhållen kallelse allrasist om påskafton, då jag vistas i Hammerdals prästgård, resa till Flåsjöströmmen och anföra arbetsmanskabet för en betingad eller bestämd dagspenning av 1 riksdaler 16 skillingar banko för varje rese- och förrättningsdag. Skjuts fram och åter samt kost på stället.

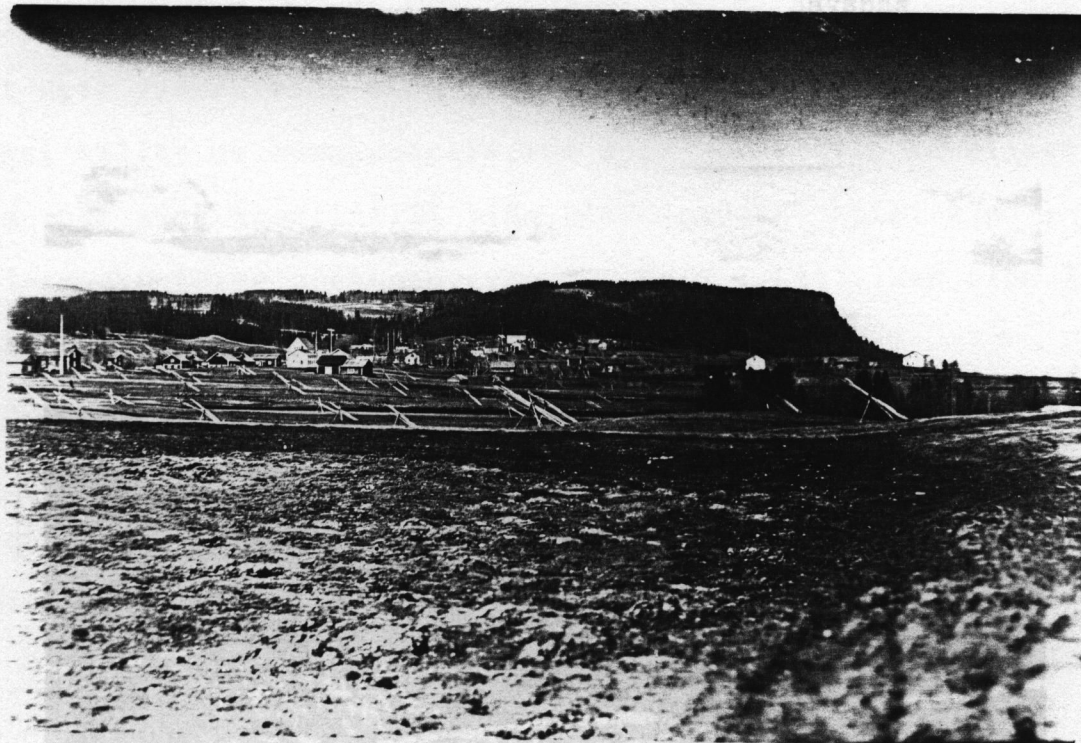
Tjänligaste arbetet kan utgöras med en häst och stendråg med för varje stendråg 4 man, 2 järnstörrar och en skyffel.

Materialier till vattnets fördämning utgöres av 100 bräder eller bakastumpar om 2 alnars längd.

Holmen den 25 mars 1849

O. Brännholm."

Kapellborna beslöt nu enhälligt, att arbetet skulle komma till stånd. Man bestämde också, att det skulle påbörjas tredjedag påsk

Utsikt mot Kalkberget.

I byggnaden längst till vänster bodde Erik Elfström. I den vita byggnaden längre åt höger bor Holger och Hanna Sundin, och bakom deras hus skymtar missionshusets gavel.

Huset med de många fönstren i bakgrunden är Havsnäs skola. Det vita huset längst till höger är Pelle Havnes barndomshem. Pelle Havne har bl.a. målat altartavlorna i Alanäs kyrka.ullen till vänster och den vita byggnaden på till-

I det vita huset till vänster om Pelle Havnes barndomshen bodde Jöns Sundin.

Flåsjön.

Utsikt mot Havsnäs och Ritjelsberget. Vid stupet längst till höger ligger "Utsikten".

Flåsjön var vid istidens slut uppdämd av is och mycket större än nu. Sjön hade sitt första avlopp vid Lövberga. Detta bevisas av de deltabildningar och de 12 - 13 m höga ackumulationsterrasser, som finns i Lövberga, och som säkert alla lagt märke till. Dessa terrasser består av grus och sand och är uppkastade av vågorna från den forntida Flåsjön.

Sannolikt har Flåsjöns första avlopp följt den dalgång, som över Gåxsjön och Hössjön går ner till Vängelälven.

Havsnäs

eller den 10 april.

Ett nytt sammanträde skulle hållas annandag påsk, och dit skulle också kallas de hemmansägare, som inte hörde till kapellaget men som hade sigt sig ut till sig. Fjerdings och Daniel Lind i Siljeåsen och förre sockenskrivaren P. Nord i Lillviken fick i uppdrag att kalla till dessa.

Utsikt över Havsnäs (Brännan) mot Flåsjön.

Huset till vänster om mitten (med flaggstång) måste vara Gottfrid Sundkvists affär.

På kullen till vänster om den vita byggnaden på Lillholmen bosatte sig 1689 Lars Zakrisson med sin hustru Sofia.

Så tillfrågades de närvarande tåsjöborna, om de önskade delta i sjösänkningen. Från fyra byar i Lövvik inkom då följande skrivelse:

"Enligt kungörelse, som blev här i Tåsjö kyrka uppläst den 6 april detta år angående grävning i Flåsjön.

Härigenom får undertecknade Lövvikens bymän giva följande yttrande om nämnda påtänkta grävning: Vi kan ingalunda förneka arbetet, fastän det är på vårt område, blott att vi får ersättning i händelse att vi blir förlustig av vårt hushovsfiske - såväl laxfiske i Flåsjön som rörfisket på Brännasudden, som troligen kan bli omintet i händelse att grävningen så långt kommer, att

eller den 10 april.

Ett nytt sammanträde skulle hållas annandag påsk, och dit skulle också kallas de hemmansägare, som inte hörde till kapellaget men som hade sina ägor intill sjön. Fjärdingsman Daniel Lind i Siljeåsen och förre sockenskrivaren P. Nord i Lillviken fick i uppdrag att utfärda kallelserna.

Man bestämde också på denna sockenstämma, att arbetet skulle börja med 2 dagsverken på tunnlandet och med en häst för varje två tunnland samt i övrigt material och verktyg enligt Brännholms förslag.

Slutligen åtog sig bonden Lars Larsson i Holmen att "föranstalta" om kosthållning för arbetsledaren.

Vid sammanträdet den 9 april vidhöll kapellborna sitt vid föregående sammanträde fattade beslut. Man framhöll även nu fördelarna med en sjösänkning. Många nya kapellbor hade mött upp, och det var också tåsjöbor närvarande.

Man diskuterade också hur stor avkastningen kunde bli från den torrlagda sjöbottnen och hur mycket vägarbetet skulle förbilligas om vägen åtminstone delvis kunde byggas på den blottade sjöbottnen. Några siffror fick man naturligtvis inte fram.

Så tillfrågades de närvarande tåsjöborna, om de önskade delta i sjösänkningen. Från fyra byamän i Lövvik lämnades då följande skrivelse:

"Enligt kungörelse, som blev här i Tåsjö kyrka uppläst den 6 april detta år angående grävning i Flåsjön.

Härigenom får undertecknade Lövvikens byamän giva följande yttrande om nämnda påtänkta grävning: Vi kan ingalunda förneka arbetet, fastän det är på vårt område, blott att vi får ersättning i händelse att vi blir förlustig av vårt hushovsfiske - såväl laxfiske i Flåsjöån som rörfisket på Rörnäsudden, som troligen kan bliva omintet i händelse att grävningen så långt kommer, att

kor, 30 till 40 man erfordrades, och f.d. sockenskrivaren P. Nord i
 hon vinner den påtänkta önskan.

I den händelse så vill vi utav Alanäs bolag i Flåsjögrävningen
 erhålla antingen 2 riksdaler banko på vårt seland årligen eller

den avkastning av slått, som kan genom grävningen på vårt område
 falla oss tillgodo. I annat fall förbjuds grävning på vårt område
 till vidare överenskommelse.

Tåsjö den 8 april 1849

Jöns Andersson Ingel Höglund Sven B. Bertilsson

Anders Nils änkan i Lövvik.

Bonden Erik Svensson från samma by var närvarande vid stämman och
 yttrade, att han ville deltaga i sjösänkningen mot villkor, att han
 fick åtnjuta avkastningen därav inom sin bys område. Det fick han.

Bonden Johan Johansson i Sandnåset meddelade genom ombud, att han
 avsåg sig allt deltagande såväl i arbete som avkastning. Men sjös-
 sänkningen ville han icke sätta sig emot. (Johan Johansson var f.d.
 alanäsbo, född i Siljeåsen 1795).

Bonden J. Löfvander i Storselet var också närvarande vid stämman.
 Han ville vara med om arbetet och ville själv svara för den skada,
 som kunde uppstå på hans i ån anlagda kvarn ävensom å fisket. Som
 gengäld ville han åtnjuta blivande avkastningen av åbotten utom
 Sjetthälludden.

Bönderna Per Jakobsson och Per Andersson i Lövberga fick i uppdrag
 att meddela de hemmansägare i Lövberga, som hörde till Ströms socken,
 att följande dag, alltså den 10 april, infinna sig vid Flåsjöån, om
 de ville deltaga i arbetet och därmed också få del i vinsten. Man
 bestämde, att arbetet skulle pågå i fjorton dagar eller helst 3
 veckor, om väderleken så tillät. Olof Brännholm åtog sig att föra
 sjösänkningen och vägen, skulle lövbergaborna göra sina 16 dags-
 dagsverkslängden.

På hösten den 23 september beslöts på en sockenstämma, att man
 skulle fortsätta det under våren påbörjade arbetet med Flåsjöns
 sänkning. Arbetet skulle börja den 15 oktober och fortgå i 3 vec-

kor. 30 till 40 man erfordrades, och f.d. sockenskrivaren P. Nord i Lillviken anmodades att underrätta arbetschefen Olof Brännholm om beslutet.

På begäran av de hemmansägare i Lövberga, som hörde till Ströms socken, hölls en sockenstämma i Alanäs den 7 oktober 1949. Avsikten var att få till stånd en överenskommelse om sjösänkingsarbetet men också om arbetet på rid- och vintervägen mellan Ströms och Alanäs kyrkor. Bonden Erik Larsson från Lövberga infann sig på stämman och hade med sig en skrivelse så lydande:

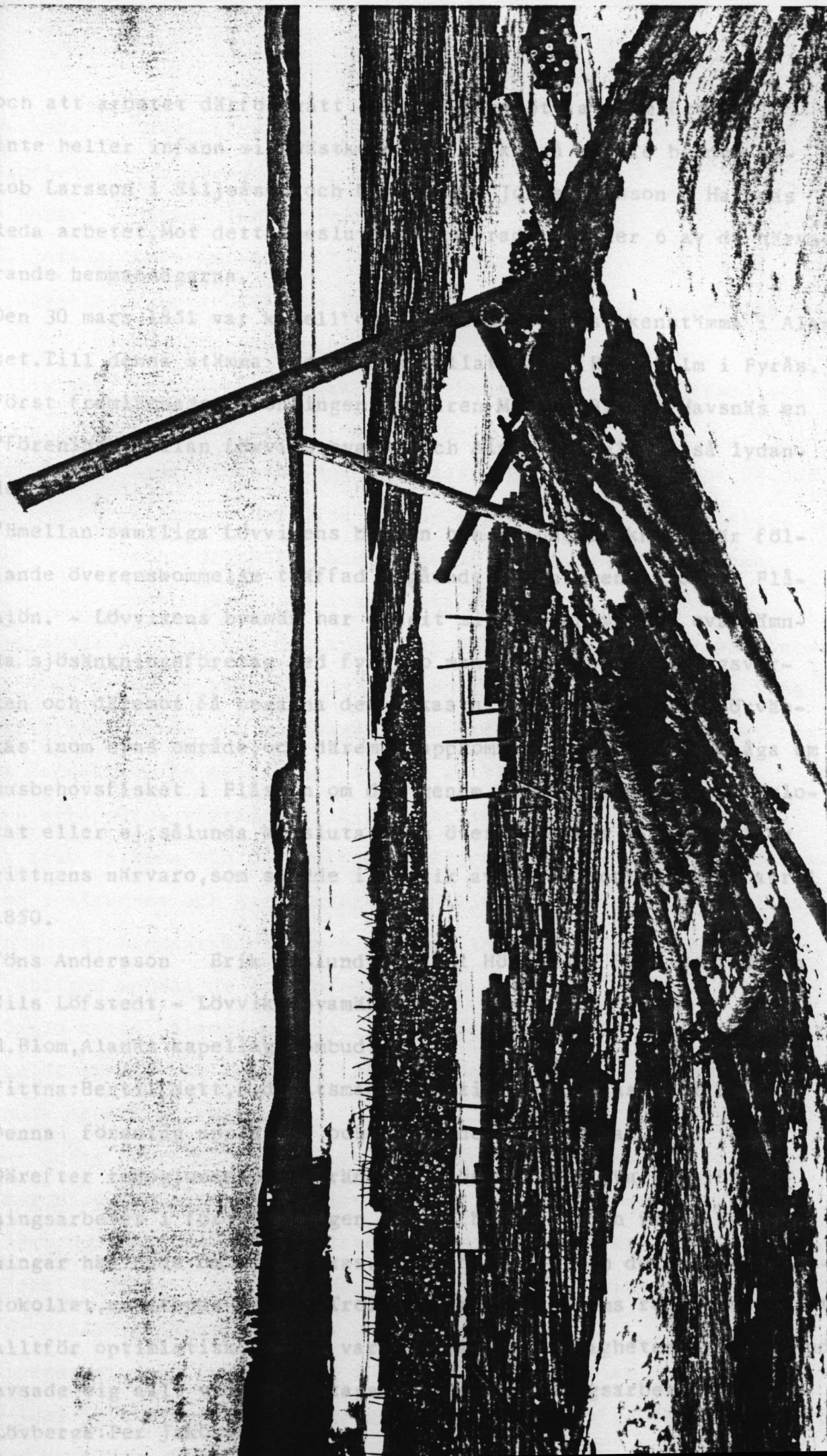
"Fullmakt för Erik Larsson i Lövberga att å våra vägnar överenskomma med Alanäs kapellbor om utgrävning af Flåsjön och överenskommande om landsvägsarbetet, så förklara vi oss härmedelst nöjda med allt vad nämnde vårt ombud härvid lagligen gör och låter. Lövberga den 5 oktober 1849.

Mårten Jönsson Zakris Andersson i Lövberga."

Sedan denna fullmakt upplästs och godkänts, förklarade Erik Larsson, att åsyftade hemmansägare var villiga att deltaga i sjösänkingsarbetet men på villkor, att under de år som detta arbete pågick, de skulle vara befriade från de 16 dagsverken, som genom Hammerdahls häradsrätts utslag den 24 november 1848 ådömts dem att årligen utföra på vägen mellan Ströms och Alanäs kyrkor. Men detta skulle endast gälla under förutsättning att sjösänkningen lyckades, så att vägen kunde anläggas på den blottade sjöbotten. Lyckades inte detta, lovade de att senare utföra sina resterande årliga dagsverken.

Alanäs kapellbor godkände förslaget såsom rättvist och billigt, men gjorde det förbehållet att om man något år arbetade både med sjösänkningen och vägen, skulle lövbergaborna göra sina 16 dagsverken. Detta förbehåll godkändes av Erik Larsson.

På en sockenstämma den 6 oktober 1850 meddelades, att Olof Brännholm ej varit närvarande vid sjösänkingsarbetet den sista veckan,

Timmeravlägget, Lövberga.

Till vänster i bilden syns Kalkberget och till höger Tåsjöterget.
Hitom Tåsjöterget ligger Lillholmen och Storholmen.

och att arbetet därför gått sämre. Nu beslöts, att om Brännholm inte heller infann sig nästkommande vecka, så skulle bonden Jakob Larsson i Siljeåsen och bondesonen Jonas Jönsson i Havsnäs leda arbetet. Mot detta beslut protesterade 5 eller 6 av de närvarande hemmansägarna.

Den 30 mars 1851 var kapellborna samlade till sockenstämma i Alanäset. Till denna stämma hade också kallats Olof Brännholm i Fyrås.

Först framlämnade f.kontingentborgaren Mikael Blom i Havsnäs en "förening" mellan Lövviks byamän och Alanäs kapellbör så lydande:

"Emellan samtliga Lövvikens byamän och Alanäs socknebor är följande överenskommelse träffad angående sänkningen av Stora Flåsjön. - Lövvikens byamän har åtagit sig att ansvara i ovannämnda sjösänkningsföretag med fyratio mans- och tolv hästdagsverken och däremot få begagna den avkastning, som framdeles förväntas inom byns område; och däremot uppkommer ingen vidare fråga om husbehovsfisket i Flåsjön om det genom nämnda arbete blir förlostat eller ej; sålunda är slutat och överenskommet i tillkallade vittnens närvaro, som skedde i Lövvik av Tåsjö socken den 8 april 1850.

Jöns Andersson Erik Näslund Ingel Höglund Sven Bertilsson

Nils Löfstedt - Lövviks byamän.

M. Blom, Alanäs kapelllags ombud.

Vittna: Bertil Nett, f.d. båtsman Mattias Joh. Eliasson i Lövvik.

Denna förening upplästes och godkändes av stämman.

Därefter redogjorde Olof Brännholm för det sätt, varpå sjösänkingsarbetet i fortsättningen skulle bedrivas, och vilka förhoppningar han hade om att lyckas. Sedan blev det, som det står i protokollet, en stunds samtal. Troligen var Brännholms redogörelse inte alltför optimistisk, för nu var det slut med enigheten. Nedanstående avsåg sig allt vidare deltagande i sjösänkingsarbetet:

Lövberga: Per Jakobsson

Havsnäs: Zakris Persson

Storholmen: Per Göransson

Alanäs: Mikael Israel Persson

Siljeåsen: Lars Larsson och Jakob Larsson.

Ringvattn.: Zakris Olofsson, Per Persson, Mattias Persson, Henrik Hansson och Hans Hansson.

Lillviken: Erik Persson, Erik Ersson, Hans Hansson, Per Strand och Erik Karlsson samt Mickel Larsson.

Harrsjön: Erik Olofsson, Anders Ersson och Olof Andersson. Petter Ersson i Harrsjön var av sjukdom förhindrad närvara och förbehölls honom därför fri talan i denna sak.

(troddes vilja avsäga sig).

Med dessa avsägelser förklarade sig de kvarvarande intressenterna vara nöjda men yrkade, att de som hoppat av, skulle fullgöra sina resterande häst- och mansdagsverken. Hade däremot någon gjort flera dagsverken än avsett var, skulle gottgörelse erhållas.

Men avhopparna vägrade. Särskilt påstridiga var Henrik Hansson, Mattias Persson och Per Persson i Ringvattnet, Mikael Israel Persson i Alanäset och Lars Larsson i Siljeåsen, vilka påstod att de redan vid sammanträdet den 6 oktober 1850 ämnat hoppa av.

Slutligen anhöll de avhoppande att, om vägen mellan Lövberga och Alanäs kyrka anlades på den i framtiden möjligen blottade sjöbotten, de skulle bli befriade från kostnader för skador som vattnet kunde orsaka på vägbanan.

När detta protokoll upplästes i allmän sockenstämma den 6 april 1851, blev det till alla delar godkänt, men - Hans Hansson, Erik

Karlsson Erik Ersson och Mickel Larsson i Lillviken samt Mikael

Israel Persson i Alanäset begärde nu att få återinträda i bolaget för Flåsjöns sänkning. Deras anhållan beviljades.

Sockenskrivaren Erik Dahlén i Havsnäs ville vid en sockenstämma den 9 juni 1851 veta, vad deltagarna i sjösänkingsföretaget ville be-

tala bonden Jöns Andersson i Lövvik för en lånad båt. Svarades: 2 riksdaler banko. Per Andersson 1 " 13 1/3 "

Vid en sockenstämma den 10 oktober 1852 behandlades vissa frågor rörande sjösänkningen. I protokollet står antecknat: "Då det under våren 1849 av kapellagets samtliga hemmansägare påbörjade arbetsföretaget med Flåsjöns sänkning redan vid sockenstämma den 30 mars 1851 blivit av en del intressenter frånträtt och tid efter annan flera yttrat sig vilja från sagda företag avgå, hade nu kapellagets samtliga hemmansägare blivit i dag till sockenstämma kallade för att var för sig bestämt och oåterkalleligt yttra, huruvida de ville med ovannämnda företag fortfara eller icke."

Varje hemmansägare tillfrågades och de som ville kvarstå antecknades enligt nedanstående: Brsson y. Strand 1 " 3 5/9 "

Alanäset:	Bonden Per Mickelsson	1	tunnland	10 2/3	kappland
	" Isak Isaksson	1	"	21 1/3	"
	" Olof Johansson	1	"	21 1/3	"
Lövberga:	" Mikael Isr. Persson	1	"	21 1/3	"
Gubbhögen:	" Per Mickelsson	1	"	22 4/5	"
	" Per Isaksson	1	"	11 2/5	"
Havsnäs:	" Israel Jakobsson	1	"	16	"
	" Jöns Larsson yngre	1	"	16	"
	" Olof Persson	1	"	16	"
Mårten Jönsson:	" Mickel Olsson	1	"	21 1/3	"
Gubbhögen och f:	" Erik Olsson	1	"	21 1/3	"
	" Miakel Blom	1	"	21 1/3	"
	" Lars Larsson	1	"		"
	" Jöns Larsson äldre	1	"		"
	" Zakris Andersson	1	"		"
Storholmen:	" Mickel Andersson	1	"	24	"
Järvsand:	" Jonas Larsson Hoff	1	"	8	"
	" Jöns Jönsson	1	"	20	"

Lövberga: Bonden Erik Ersson 1 tunnland 13 1/3 kappland

Detta yttrande "kul Per Andersson 1 statsdrag 13 1/3 "

Ringvattnet: " med Jonas Larsson 1 församling den 21 a 26 2/3 72 "

Siljeåsen: yttrande Mikael Höglund ledamöter 1 förklarade 7 3/5 llig",

att sjösänkningen sk Lars Olofsson stora fö 1 delar " för 13 3/5 get, "

inte bara genom den Daniel Lindh om den blottlag 13 3/5 n be

räknades ge, Torp. Per Nilsson t stora va 1 endr "akta 9 3/5 dder "

Lillviken: Bonden Per Nord 1 likas och bli 1 lling bara 17 7/9 am "

höll också, att " Mickel Larsson 1 i höj gra 1 skul 8 8/9 ska "

Församlingen hoppade Hans Hansson 1 upaste underd 1 10 2/3 e na "

digt bifall till " bo Erik Ersson äldre 1 statsdrag " och 7 1/9 e slt "

iligen, att bolagsmä Erik Karlsson 1 met var 1 med 1 3 5/9 ör " "

te själva kunde " bek Erik Ersson y.Strand 1 denna til 3 5/9 d, skul "

Lidsjöberg: Enkan Märet Larsdotter 1 ordbruk 1 " 24 ärvarand "

bedrives i de ävensom samtliga hemmansäga- 1 fjältrakt och samti-

digt bli ett re i Ström och a kapellagets uppryckande ur ett

Lövberga: Bonden Mårten Jönsson 1 " 3 5/9 "

Om det blev nå " Erik Larsson 1 inte kunnat 1 17 7/9 rol "

gen blev det a lag Zakris Andersson 1 dater 1 den 7 okt 13 1/3 866 "

Stämman beslöt också att ett bolag skulle bildas för det fortsat-

ta arbetet med sjösänkningen. En styrelse utsågs och till medlem-

mar i denna valdes enhälligt bönderna Lars Larsson i Havsnäs och

Mårten Jönsson i Lövberga samt nämndemannen Mickel Persson i

Gubbhögen och f. sockenskrivaren P.Nord i Lillviken. Till ordföran-

de valdes kapellpredikanten F.A.W.Edlund. Styrelsen fick i uppdrag

att utarbete ett reglemente, som sedan skulle granskas och ev. an-

tagas vid en allmän bolagsstämma. 1 da ett bolag, som de kallade 1 1866

Att detta bolag verkligen kom till stånd är säkert, men var finns

protokollen från styrelsesammanträden och bolagsstämmor? 1862

beslöt emellertid bolaget att ingå till Kungl.Maj:t med en under-

dånig ansökan om statsbidrag och begärde, att Alanäs församling

Några dagboksanteckningar av maskinisten Per Alberg År 1910.

skulle yttra sig om nyttan och nödvändigheten av sjösänkningen.

Detta yttrande skulle bifogas ansökan om statsbidrag.

Vid sockenstämma med Alanäs kapellförsamling den 21 april 1872 avgavs detta yttrande. Församlingens ledamöter förklarade enhälligt, att sjösänkningen skulle medföra stora fördelar för kapellet, inte bara genom den avkastning som den blottlagda sjöbottnen beräknades ge, utan också genom att stora vattendränkta jordvidder intill sjön skulle kunna avdikas och bli odlingsbara. Man framhöll också, att risken för frostsador i hög grad skulle minskas. Församlingen hoppades därför i djupaste underdånighet på ett nådigt bifall till bolaget ansökan om statsbidrag och påpekade slutligen, att bolagsmännen i allmänhet var obemedlade och därför inte själva kunde bekosta sjösänkningen. Komme denna till stånd, skulle den orsaka ett mera rationellt jordbruk än som för närvarande bedrives i denna frostländiga och sterila fjälltrakt och samtidigt bli ett medel till hela kapellagets uppryckande ur ett svårt ekonomiskt betryck.

Om det blev något statsbidrag har inte kunnat utrönas, men troligen blev det avslag. I ett protokoll, daterat den 7 oktober 1866, talas om de stora kostnader kapellet haft för upparbetande och underhåll av ridväg mellan Ströms och Alanäs kyrkor och för sänkningen av Stora Flåsjön. Minst 30.000 dagsverken hade nedlagts utan minsta publika stöd.

..

I Erik Modins bok "Gamla Tåsjö" berättas på sidorna 202 till 205 om ett annat sjösänkningsföretag. Men här gäller det Tåsjö. År 1849 i april beslöt tåsjöborna att bilda ett bolag, som de kallade Tåsjö sjösänkingsbolag. Arbetsledare var också här Olof Brännholm, "en hemmansägare från Hammerdal och synnerligen kunnig i dylika göromål". - Men detta är en annan historia, och den intresserade hänvisas till Erik Modins bok.

Några dagboksanteckningar av maskinisten Per Alberg år 1910.

Dessa anteckningar har jag fått av Ture Svensson.

25 april:

Börjat med utrustningen av ångaren Aktiv.

17 maj:

Gick ut med båten till Kvarnån och ringat en timmergrimma.

20 maj:

Legat hemma och ställt båten färdig för besiktning.

14 juni:

Häktade en nota i Kalkbergsviken och länsade till ån (tionde notan).

Sedan tagit in ved. Tagit en bom i ån och dragit till Lillviken. Börjat med strandrensningen.

31 juli - söndag:

Gick kyrkturen från Lillviken till Alanäset. Men kaptenen har varit full hela dagen, så han har varit oförmögen att tjänstgöra.

7 augusti - söndag:

Gick kyrkturen till Järvsand och det blev kronor 38:25.

1 september - torsdag:

Gick till Alaviken efter disponent Sunsteby och gick till Lövberga.

Sedan med byggmästaren Rundström och H. Sundeman till Alanäset. Hamqvist avskedas för att han inte gick till Alaviken och tog in ved och sedan gick till Lövberga med Rundström och Sundeman (var full).

11 september - söndag:

Gick till Lillviken med samma höpråm. Hamqvist fick komma igen på båten i dag.

9 oktober - söndag:

I dag legat hemma och hållit sabbat som annan folk.

11 oktober - tisdag:

Gick till Hafsnäset och lastade 100 buntar hö och gick till Lillviken.

Trafiken på Flåsjön.

Ett tidningsurklipp.

Före 1885 skulle socknarna själva bygga vägar, och bredden blev sällan mer än två meter. Kring Flåsjön fanns dock ingen väg. Den första ångbåten, som kom till Flåsjön, var en mindre träbåt med en liten högtrycksmaskin. Den fraktades under vintertid med särskilt tillverkade slädar, som drogs av 16 hästar ända från Helgumsjön i Ångermanland. Sedan den gått några år i Flåsjön, fraktades den till Rörströmssjön i Tåsjö kommun, en liten sjö, som ligger mellan Hoting och Dorotea.

År 1888 beställde Kramforsbolaget en ångbåt, som byggdes på Kristinehamns Mekaniska verkstad, men den hopnitades ej där, utan plåtarna, spanten och maskineriet skickades på järnväg till Östersund. Sedan blev det "lasskörare", som fick frakta plåt och maskineri den 15 mil långa vägen till kyrkbyn Alanäset, där skrovet blev uppmonterat och hopnitat våren 1888. Båten, som fick namnet Aktiv, var helt avsedd för timmerbogsering, som huvudsakligen ägde rum under halvan månad på våren. Övriga tider på året utförde båten uppdrag för bolaget, men den uppläts även för kyrkturer från båda ändarna av sjön till Alanäset.

I början av 1900-talet anlöptes följande bryggor: Flåsjön, Löfberga, Järvsand, Storholmen, Havsnäs, Alanäset, Gubbhögen, Lillviken och Siljeåsen.

I en resehandbok år 1911 kan man läsa:

"Flåsjön (297 m) i form av en halfmåne mot norr och nordväst. Sjöns längd är 40 km, dess vattenyta 129 km²..."

"Ångbåt kan få hyras. Beställes i Löfberga eller pr telefon från Ström. Till Alanäset 10 kronor, till Lillviken 15 kronor".

År 1912 anskaffades ny ångmaskin och panna, som tillverkades vid

Alandset.

Järvs Mekaniska Verkstad i Örnsköldsvik. 1958 gjordes byte av ångmaskin till dieselmotor, som kan manövreras från styrhytten för att bespara en maskinist. Ordinarie maskinist var Gotthard Hansson från Alandset (Sjöf. 10). (Sjöf. 10)

Ernst Lidén från Alandset började som eldare och hjälpmaskinist på Aktiv sommaren 1916 (Al 93). Han blev sedan befordrad först till maskinist 1918 och till skeppare 1932. En annan befälhavare på båten har varit Anders Odén (Al 128), som kom till Alandset i Storsjön och som sedan varit skeppare på Aktiv i många år.

När Ångermanlands Flottningsförening blev till Aktiv anställdes en ny skeppare, som blev skeppare på Aktiv under sommarens timmerbogs- (Sjöf. 47).

Ångbåten Viking byggdes 1914 av två hemmansägare Lars Olsson och Jöns Ossian Jönsson i Gubbhögen (Gu 28). Den byggdes med sin verksamhet. Båten tillhörde Osterunds ångsag och gick till Revsund som odäckt ångslup.

Ångbåten Viking användes också som passagerarebåt och för varutransporter. På skylten vid landgången står skrivet: När båten kom till Storsjön i Västerland, blev den påbyggd med plank. Avgår kl. 2 em till Lillviken.

De tre männen ombord är: Anders Odén, Al 128 Jöns Ossian Jönsson, Gu 28, och Uno Mickelsson, Gu 42.

Vintern 1915 påbyggdes skrovet med plåtbord till 60 cm höjd och heldäckades. Båten utrustades helt sjövärdigt men med den gamla högttryckspannan. På våren börjades timmerbogsring för Ångermanlands Flottningsförening. Detta arbete avslutades den 15 juli. Sedan började regelbundna turer fyra gånger i veckan till Lövberga järnvägsstation ända till slutet av oktober, då sjön i allmänhet blev isbelagd, och båttrafiken måste upphöra. Vikings bas var Gubbhögen, och Jöns Ossian Jönsson var skeppare. Ordinarie maskinist på Viking var

Jerveds Mekaniska Verkstad i Örnsköldsvik. 1958 gjordes byte av ångmaskin till dieselmotor, som kan manövreras från styrhytten för att bespara en maskinist. Ordinarie maskinist var Gotthard Hansson från Alanäset (troligen avses här Gotthard Däverstedt, Jä 10).

Ernst Lidfors i Alanäset började som eldare och hjälpmaskinist på Aktiv sommaren 1916 (Al 93). Han blev sedan befördrad först till maskinist 1918 och till skeppare 1932. En annan befälhavare på båten har varit Anders Odén (Al 128), som kom från en båt i Storsjön och som sedan varit skeppare på Aktiv i många år.

När Ångermanälvens Flottningsförening blev ägare till Aktiv anställdes en ny befälhavare, som pensionerades 1943. 1944 anställdes en skeppare, som även 1967 var befälhavare på Aktiv under sommarens timmerbogsering, nämligen Mats Höglund från Strömsund (Sil 47).

Ångbåten Idog i Storsjön inköptes hösten 1914 av två hemmansägare Lars Olsson i Siljeåsen (Sil 125) och Jöns Ossian Jönsson i Gubbhögen (Gu 28) från Östersunds ångsåg, som upphört med sin verksamhet. Båten fick i Fjåsjön namnet Viking. Dessförinnan hade Idog från 1905 tillhört Östersunds ångsåg och gått till Revsund som odäckt ångslup.

Skrovet på Idog var av järn under vattenlinjen och av trä däröver.

När båten kom till Storsjön i Jämtland, blev den påbyggd med plank ytterligare 70 cm och gjordes heldäckt. Bordläggningen skrotades, när båten skulle lastas på järnvägsvagn och fraktas till Lövbergas järnvägsstation.

Vintern 1915 påbyggdes skrovet med plåtbord till 60 cm:s höjd och heldäckades. Båten utrustades helt sjövärdigt men med den gamla högtryckspannan. På våren börjades timmerbogsering för Ångermanälvens Flottningsförening. Detta arbete avslutades den 15 juli. Sedan började regelbundna turer fyra gånger i veckan till Lövberga järnvägsstation ända till slutet av oktober, då sjön i allmänhet blev isbelagd, och båttrafiken måste upphöra. Vikings bas var Gubbhögen, och Ossian Jönsson var skeppare. Ordinarie maskinist på Viking var

Erik Larsson, Järvsand (Jä 51). Maskinist var tidvis Uno Mickelsson (Gu 42). 1916 insattes ny modern ångmaskin och ny panna tillverkades av Bröderna Vennbergs Mekaniska Verkstad i Karlstad.

Kyrkturer gjorden varannan söndag från Flåsjöns ändar, ty kyrkbyn ligger ju nära nog mitt på sjösträcken.

Vikin blev en mycket sjösäker båt, som kunde gå i grov sjö utan att vara rank tack vare en ordentlig köl.

Båten hade ett displacement av 28 - 29 registerton. Den fick ta 90 passagerare från Lövberga till Alanäsets brygga. Ovanför Alanäset till Lillviken var det dock tillåtet med 110 passagerare.

Under alla år med Ossian Jönsson som befälhavare på Viking förekom inga olyckor eller grundstötningar, fast man ofta fick gå i mörker och dimma, särskilt under höstmånaderna, med frakter av gods och passagerare. För gårdar, som hade långt till bryggorna, var det sed för befolkningen att ro ut på sjön till båten och avlämna passagerare eller avhämta dem. Även gods avlämnades i roddbåtar, och detta fungerade utan några tillbud till olyckor.

1921 upphörde all trafik med passagerare. Då hade landsväg anlagts efter sjön, och bilar samt postbussen klarade nu passageraretrafiken och fraktgodset.

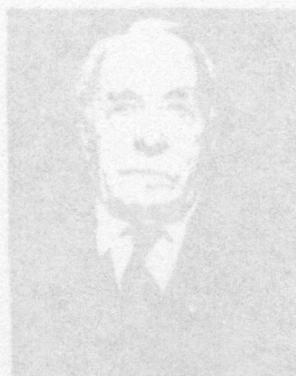
Från sommaren 1922 till och med sommaren 1931 bogserades massaved för Ulriksfors sulfitbolag. Även mycket tändsticksvirke avverkades runt Flåsjön. Detta fraktades till Flåsjö-kajen och lastades på järnvägsvagn för vidare befordran till Jönköpings Tändsticksfabrik.

1940 såldes Viking till Holmens bruk och fabriks AB, som blev ålagt att till Statens Bränslekommission leverera stora mängder ved. Båten fraktades landvägen till Ströms Vattudal.

Rubbhöggen

Jöns Ossian Jönsson född 1890 31/12 75 33/2
Gu 28.

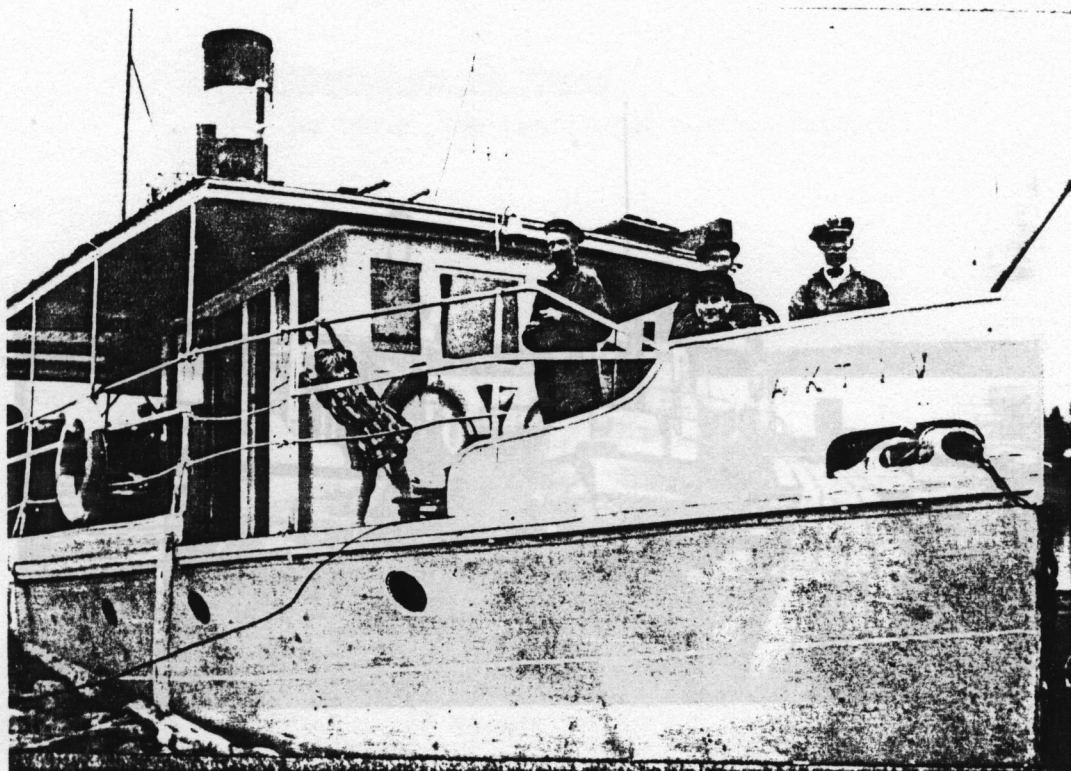
Klaniset

Ernst Lidfors född 1885 21/8, död 1975 22/2
A1 93.

Lillviken

Aktiv och Viking.

Mannen i skärmössan till höger om skeppsklockan var dålig, är Anders Odén, Al 128, ångbåtsbefälhavare. askinen var alltför svag för Svalans skrov. Därför beställde man ett nytt skrov hos Kristinehamns Tekniska Verkstad. Den nya båten, som vi ser till vänster här ovan, fick namnet Aktiv. Det var en stark järnbåt, som till och med vid tjocka kunde gå med "bottenkänning". Här den skulle göra första turen från Lillviken, fördes den av kapten Odén, nykommen och okänd på farleden. Det var tjocka, och båten begynte skrapa mot botten. Några passagerare blev rädda men lugnades av kapten Odén med orden: "Det är tjocka, och vi måste gå med bottenkänning".

Enligt Rune Johansson i Alanaset ligger båtarna på det när kortet förtdjda vid en brygga utomför Kärleksudden i Lövberga.

Lövberga.

Fördelning på tradar
av båtar, som trafikerat Ströms Vattudal.

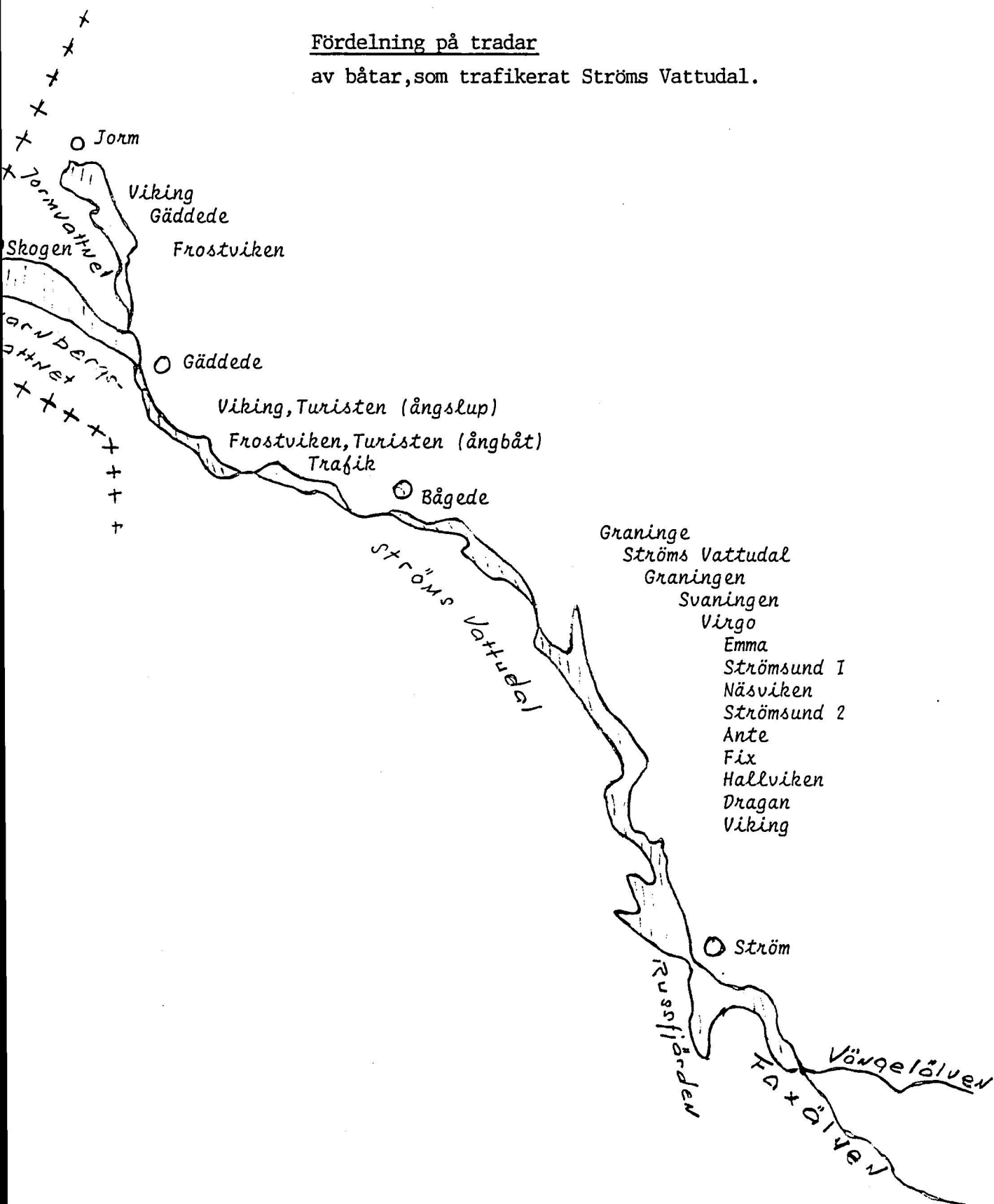
Aktiv och Viking.

Flåsjöns första ångbåt hette Svalan. Men maskinen var dålig, och år 1883 köpte man en ny. Men den nya maskinen var alltför svag för Svalans skrov. Därför beställde man ett nytt skrov hos Kristinehamns Mekaniska Verkstad. Den nya båten, som vi ser till vänster här ovan, fick namnet Aktiv. Det var en stark järnbåt, som till och med vid tjocka kunde gå med "bottenkänning". När den skulle göra första turen från Lillviken, fördes den av kapten Odén, nykommen och okänd på farleden. Det var tjocka, och båten begynte skrapa mot botten. Några passagerare blev rädda men lugnades av kapten Odén med orden: "Det är tjocka, och vi måste gå med bottenkänning".

Enligt Rune Johansson i Alanäset ligger båtarna på det här kortet förtöjda vid en brygga utomför Kärleksudden i Lövberga.

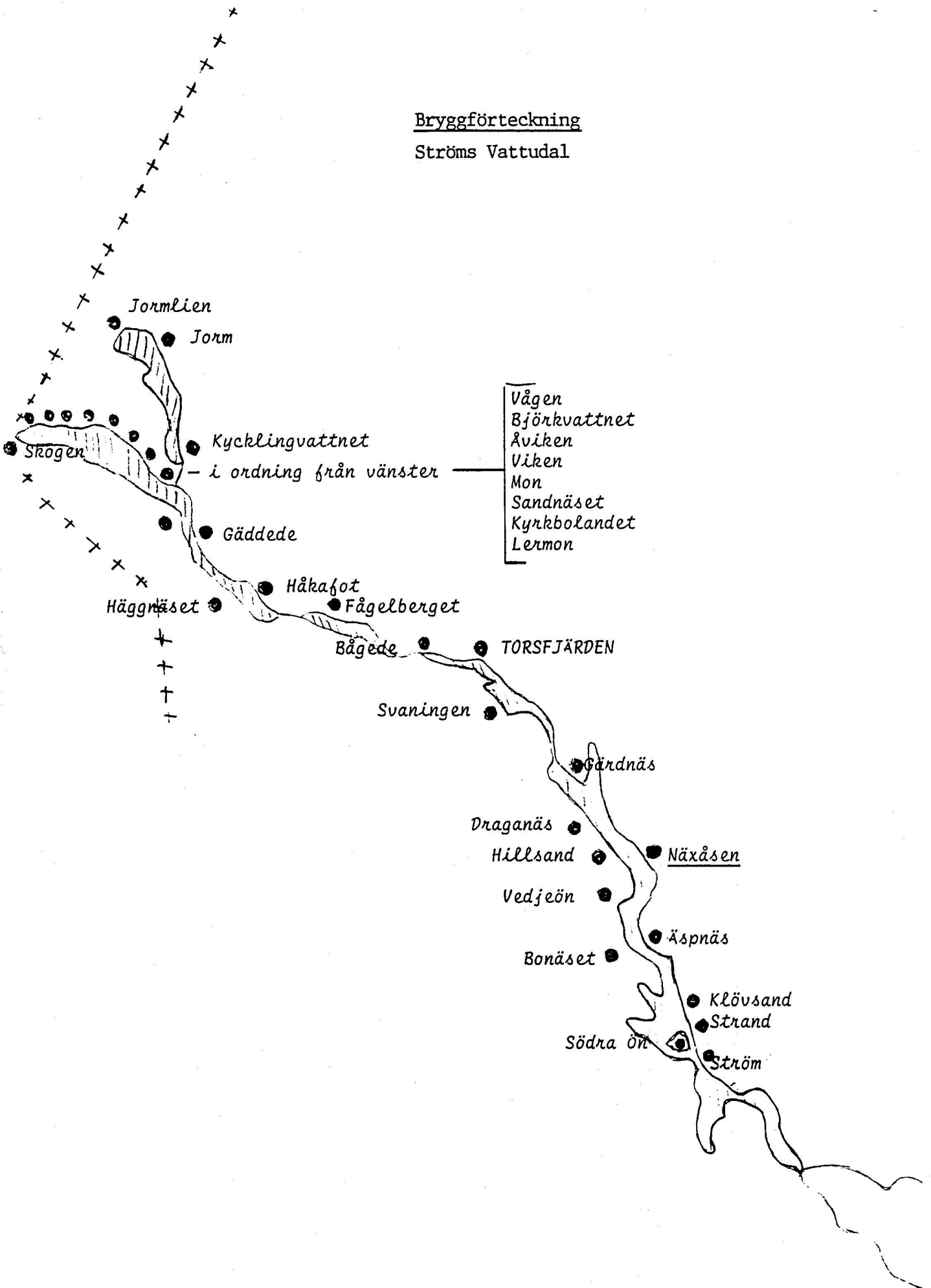
Fördelning på tradar

av båtar, som trafikerat Ströms Vattudal.

Bryggförteckning

Ströms Vattudal

Godstaxa

å trafikleden Ströms Vattudal, utfärdat i maj 1918 av Ångermanelvens flottningsförening

Ångfartygs AB Virgo och Ångbåts Ab Strand - Gärdsnäset. 1.

Extra tur	Kronor	Hästar pr styck	Notkrea- tur pr styck	Hundar och småkrea- tur pr st.	Virke pr 10 kubf.	Tegel pr 100 st. från Ström- sund	Häfe. kaffe, mjöl, gryn, kr- ter, salt, gödnings- pr säck. cement pr 100 kg.	Hö pr bunt pr tunna	Målning tur och retur pr tunna	Fisk, sill, snus, såpa m. m.		Tjära, fotogén och andra oljor pr fat	Fläsk pr låda, socker, krita, si- rap pr fat	Ol och porter pr 100 ¹ / ₂ but.	Ol på fat pr 100 liter	Aktrillor, lastrag- nar, tim- merkalkar slätterma- skiner pr styck	Synaski- ner och torfrif- vare. Velocipe- der.	Truskverk kastma- skiner och körvand- ringar
										pr fat	pr fjädning							
a)	35	6	4	75	1	4	1	1	1	2	—	3	3	1	2	3	1	3
b)	45	8	6	75	1	4	1	1	1	2	50	3	4	1	2	4	1	3
c)	60	9	6	75	1	4	1	1	2	2	50	4	4	2	3	5	1	3
d)	85	9	7	50	2	5	1	1	2	2	75	4	5	2	3	6	1	3
e)	95	10	8	25	2	5	1	2	2	3	—	4	5	2	3	6	1	4
f)	130	12	9	25	2	6	2	2	3	3	60	5	6	3	4	7	2	5
g)	145	13	9	50	3	6	2	2	3	4	—	5	7	3	5	8	2	6
h)	160	15	10	75	3	7	2	3	3	4	25	6	7	3	6	9	2	6

- a) Klöfvan, Öhn och Strand
 b) Allviken, Edsviken, Espnäs o. Bonäset
 c) Vedjeön
 d) HILLSAND, NÄRÅSEN o. DRAFNÄS
 e) GÄRDNÄS
 f) Svaningen o. Gärdiviken
 g) Torsfjärden
 h) Bägedde
1. Ingår bland handlingar i Virgos skeppskista